

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ
Уманський державний педагогічний університет
імені Павла Тичини
Факультет дошкільної та спеціальної освіти

**ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА
МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ДО
ПЕДАГОГІЧНОЇ ТВОРЧОСТІ В КОНТЕКСТІ ТЕНДЕНЦІЙ
РОЗВИТКУ ОСВІТИ**

Збірник наукових праць за матеріалами
Всеукраїнської науково-практичної конференції
(м. Умань, 18 листопада 2022 р.)

Умань
Візаві
2022

УДК 378.018.8:373.2.011.3-051(06)

A43

Головний редактор

Гаврилюк С. М., доктор педагогічних наук, професор кафедри дошкільної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

Редакційна колегія

Попиченко С. С., декан факультету дошкільної та спеціальної освіти, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дошкільної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Семчук С.С., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри дошкільної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Кушнір В. М., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри дошкільної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Іщенко Л.В., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри психології та педагогіки розвитку дитини Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Скрипник Н.І., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дошкільної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

Рекомендовано до друку вченою радою факультету дошкільної та спеціальної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (протокол № 4 від 16 листопада 2022 р.)

A43 Професійна підготовка майбутніх фахівців закладів дошкільної освіти до педагогічної творчості в контексті тенденцій розвитку освіти : зб. наук. праць за матеріалами Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Умань, 18 лист. 2022 р.). / [голов. ред. Гаврилюк С. М. ; відп. за вип. Скрипник Н.І. ; ред.кол.: Попиченко С. С., Семчук С.С., Кушнір В. М., Іщенко Л. В. та ін.]. – Умань : Візаві, 2022. – 85 с.

До збірника увійшли матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Професійна підготовка майбутніх фахівців закладів дошкільної освіти до педагогічної творчості в контексті тенденцій розвитку освіти», що відбулася 18 листопада 2022 року на базі факультету дошкільної та спеціальної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

УДК 378.018.8:373.2.011.3-051(06)

© Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, 2021

ЗМІСТ

Акулова Н. ФОРМУВАННЯ РОЗУМОВИХ ЗДІБНОСТЕЙ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБОМ РОБОТИ З LEGO	4
Антіпова К. ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ ПОВЕДІНКИ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА	6
Бегас Л. СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ МОВЛЕННЄВОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	8
Бурлик Д., Попиченко С. ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ДОВІЛЬНОЇ ПОВЕДІНКИ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	21
Буртна Н. ЯК ЗАЦІКАВИТИ ДО МУЗИКУВАННЯ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ МУЗИЧНИМИ ПОТРЕБАМИ	25
Бутенко В. АКАДЕМІЧНА МОБІЛЬНІСТЬ – ЗАПОРУКА ЯКІСНОЇ ВИЩОЇ ОСВІИ	30
Гаврилюк С. РОЗВИТОК ЛІДЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	33
Гарбар С. ГОТОВНІСТЬ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО ВИХОВАННЯ КУЛЬТУРИ ПОВЕДІНКИ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЯК РЕЗУЛЬТАТ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ	37
Годзюмаха К., Кравченко Н. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПРОБЛЕМИ НЕГАТИВНИХ ПСИХІЧНИХ СТАНІВ ДОШКІЛЬНИКІВ	41
Гладюк Т. ФОРМУВАННЯ ТВОРЧИХ ЯКОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ У ПРОЦЕСІ ПРИРОДНИЧО-МЕТОДИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ	45

Журавко Т. БЕЗПЕЧНЕ МИРНЕ ОСВІТНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ДЛЯ ДОШКІЛЬНИКІВ	48
Залізник А. КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА ПРОЦЕСУ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО ПЕДАГОГІЧНОЇ ТВОРЧОСТІ	51
Ігнатченко К. КОРЕКЦІЯ МОВЛЕННЄВИХ ПОРУШЕНЬ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ АРТ-ТЕРАПІЇ	50
Мельник К., Скрипник Н. ОРГАНІЗАЦІЇ СУЧАСНИХ ФОРМ МЕТОДИЧНОЇ РОБОТИ В ЗАКЛАДАХ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ	57
Писарчук О., Руденський Р. ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО ПРОЄКТУВАННЯ ПРЕДМЕТНО-ІГРОВОГО СЕРЕДОВИЩА ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ (на матеріалі осередка настільних ігор)	62
Попиченко С., Гнатишена Л. РОЗВИТОК ПІЗНАВАЛЬНИХ ПРОЦЕСІВ ДОШКІЛЬНИКІВ У КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ ДО ШКІЛЬНОГО УЧІННЯ	65
Скрипника Н. РОЛЬ МИСТЕЦТВА У ФОРМУВАННІ СПІВЧУТТЯ ДОШКІЛЬНИКІВ ДО ОТОЧУЮЧИХ	69
Трофаїла Н. ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНОЇ ОСВІТИ	74
Янєва Л. ТВОРЧЕ ВИКОРИСТАННЯ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ФОРМУВАННІ ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДОШКІЛЬНИКА	79

Акулова Н.,
магістрантка,
Мелітопольський державний
педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького,
м. Мелітополь.

ФОРМУВАННЯ РОЗУМОВИХ ЗДІБНОСТЕЙ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБОМ РОБОТИ З LEGO

Проаналізувавши наукові джерела дійшли висновку, що багато авторів досліджували питання розумового виховання та розумових здібностей дітей, серед них: Л.Виготський, Т. Дуткевич, О. Запорожець, Я.-А. Коменський, Т. Поніманська, В. Сухомлинський, В. Янчук та інші.

Автор В. Янчук вважає, що розумові здібності – це «розумові» дії, за допомогою яких здійснюється пізнання: операції аналізу, синтезу, порівняння, дедукції, індукції тощо; прийоми запам'ятовування, відтворення і пригадування знань; раціональні прийоми тієї чи іншої розумової операції, що застосовується для виконання пізнавальних завдань, на розвиток яких впливає взаємодія генетичних і соціокультурних факторів [2].

Сприятливим для розвитку розумових здібностей є дошкільний вік, зокрема старший дошкільний вік, оскільки саме у цей віковий період освоєння розумових дій сприяє формуванню у дитини якісно нового мислення. Для розвитку розумових здібностей широко використовують різноманітні ігри, зокрема будівельно-конструкторські.

Завдяки таким іграм у дітей розвивається вміння цілеспрямовано розглядати предмети і споруди, уявно ділити їх на частини, порівнювати, бачити спільне і відмінне, робити висновки й узагальнення, виокремлювати основні елементи конструкції, від яких залежить розміщення інших. У цьому

процесі в дошкільнят виробляється вміння користуватися сенсорними еталонами (системами геометричних форм і тіл, просторових відношень, кольорів тощо). Їхні дії стають усвідомленими, вони починають самостійно оволодівати узагальненими способами зведення подібних споруд у змінених умовах. Ігри з будівельним матеріалом розвивають у дітей довільність психічних процесів (сприймання, пам'яті, мислення, уваги, спостережливості) [3].

Одним з видів конструкторів, що використовується у роботі з старшими дошкільниками, є конструктор LEGO. Ю. Грицкова у своєму дослідженні характеризує LEGO як «універсальний конструктор, який має ряд переваг перед іншими видами конструкторів: унікальна пластмаса, велике різноманіття деталей і можливість їх оригінального використання, яскравість, якість, безпечність, свобода у виборі тематики і матеріалу, що викликає з боку дітей інтерес саме до цього конструктора» [1]. З LEGO можна проводити багато різноманітних ігор, які допоможуть дітям старшого дошкільного віку розвинути розумові здібності (розвиток математичних знань про рахунок, форму, пропорції, симетрію; розвиток образного, конструктивного, просторового мислення. Розвиток конструктивного мислення дитини в свою чергу є запорукою швидкого засвоєння шкільного матеріалу в майбутньому).

Список використаних джерел:

1. Грицкова Ю. В. Розвиток творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку засобами LEGO-конструювання. Інноваційна педагогіка: зб. наук. праць. Одеса: Причорноморський науково-дослідний інститут економіки та інновацій, 2019. Вип. 12. Т.2. С.106-109.

2. В. Янчук Розвиток розумових здібностей дітей старшого дошкільного віку в процесі створення ними казок та фантастичних історій. Кваліфікаційна робота. Херсон, 2021. 65 с.

3. Поніманська Т. Дошкільна педагогіка, 4-те видання, перероблене. ВЦ «Академія», 2018. 408 с.

Антіпова К.,
магістрантка,
Мелітопольський державний
педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького,
м. Мелітополь.

ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ ПОВЕДІНКИ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Сучасний стан підготовки дітей в закладі дошкільної освіти передбачає їх всебічне особистісне становлення, зокрема розвиток культури поведінки в аспекті інноваційних підходів до організації виховної роботи. Так, саме старший дошкільний вік є важливим періодом для формування культури поведінки. В цей період починають розвиватись стрімко моральні, естетичні та інтелектуальні почуття. Важливою характеристикою соціальної ситуації розвитку є стабілізація взаємин з однолітками. Зміст ігор наближається до життєвого контексту, а також урізноманітнюється їх сюжет [1].

Вивчення й узагальнення наукової літератури дає підстави стверджувати, що основою виховної роботи з формування культури поведінки у дітей старшого дошкільного віку є активізація формування таких рис особистості дитини, як: колективізм, моральність, совість, співпереживання, доброзичливість, любов до Батьківщини та рідного краю.

Сучасний заклад дошкільної освіти – провідна соціальна інституція, в якій діти дошкільного віку отримують не лише елементарні знання, уміння та навички, а й набувають основи культури поведінки. Водночас у більшості сучасних закладів дошкільної освіти ще зберігаються традиційні підходи, спрямовані на передачу знань про культуру поведінки дітей в соціальному середовищі. Аналіз наукових джерел свідчить, що формування культури поведінки у дітей старшого дошкільного

віку потребує з'ясування особливостей і специфічних закономірностей цього процесу. Водночас професійний досвід засвідчує, що успішність означеного педагогічного процесу визначається педагогічно доцільним плануванням. Підкреслимо, що плани повинні передбачати роботу з формування культурно-гігієнічних навичок, виховання культури поведінки дітей, певні трудові доручення дітей, роботу щодо закріплення трудових умінь.

Науковці і практики доводять, що формування культури поведінки у дітей старшого дошкільного віку засобами та методами інноваційних педагогічних технологій має стати першочерговим завданням закладів дошкільної освіти. Модернізації підлягають зміст, форми й методи навчання та виховання дітей старшого дошкільного віку, що мають зважати на досягнення сучасної науки і практики в галузі інноваційної діяльності вихователя [2].

Проаналізувавши наукові роботи вчених та професійний досвід вихователів в закладах дошкільної освіти, підсумовуємо, що необхідність змін в системі навчання та виховання дітей старшого дошкільного віку усвідомлюється більшістю керівників закладів дошкільної освіти, але їх інноваційна педагогічна активність часто залишається недостатньою, і, більше того, нерідко вони займають пасивну вичікувальну позицію стосовно впровадження педагогічних інновацій. В результаті все наочніше проявляється суперечність між сучасними підходами до розвивального навчально-виховного процесу та усталеними традиціями навчання та виховання дошкільників.

Список використаних джерел:

1. Пришляк О. Ю. Проблема визначення сутності полікультурної компетенції і полікультурної компетентності майбутніх педагогів у контексті компетентнісного підходу. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки*, 2019 (1(324) Ч.2), С. 102 – 111.

2. Янісів Ю. Природа і сутність сучасних освітніх інновацій. *Директор школи, ліцею, гімназії*. 2013. № 1. С. 25-29.

Бегас Л.,

*кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри спеціальної
освіти, Уманський державний
педагогічний університет імені
Павла Тичини, м. Умань*

СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ МОВЛЕННЄВОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

У дошкільному віці розвивається мова – головна форма спілкування. Шлях, через який проходить дитина вперше роки життя, воістину грандіозний. Мова маленької дитини формується від спілкування з оточуючими її дорослими, а в дошкільному закладі та на заняттях з розвитку мови. У процесі спілкування проявляються його пізнавальна та предметна діяльність. Опанування мовою перебудовує психіку дитини, дозволяє сприймати йому явища більш свідомо та довільно.

Важливе придбання дитини у дошкільному віці – це оволодіння рідною мовою. Чому придбань, а тому, що не дається людині від народження. Минає деякий час, і лише потім дитина починає говорити. Дорослі повинні докласти чимало зусиль, щоб мова дитини розвивалася правильно та вчасно.

Розвиток мови – процес складний, творчий і тому необхідно, щоб діти, можливо, раніше добре оволоділи своєю рідною мовою, говорили правильно та красиво. Отже, чим раніше (у міру вікових особливостей) ми навчимо дитину говорити правильно, тим вільніше вона почуватиметься в колективі.

Розвиток мови – це цілеспрямована та послідовна педагогічна робота, яка передбачає використання арсеналу

спеціальних педагогічних методів та власні мовні вправи дитини. При роботі з дітьми дошкільного віку ми використовуємо такі засоби мовного розвитку дітей: спілкування дорослих та дітей, культурне мовне середовище, навчання рідної мови та мови на заняттях, різні види мистецтва (образотворче, музика, театр), художня література. Розвиток мови у процесі ознайомлення з художньою літературою займає велике місце у загальній системі роботи з дітьми. Художня література є найважливішим джерелом та засобом розвитку всіх сторін мови дітей та унікальним засобом виховання. Вона допомагає відчувати красу рідної мови, розвиває образність мови.

У вітчизняній методиці розвитку мови виділяється значення, яке поєднує велику різноманітність жанрів твору, сюди відносяться казки, оповідання, вірші, загадки тощо. Виховні та освітні можливості загадки різноманітні. Особливості змісту та структури загадки як літературного жанру дозволяють розвивати логічне мислення дітей та формувати у них навички сприйняття. педагогічна промова дошкільна

Велике значення мають особливості психіки дитини: тобто дитина повинна чітко сприймати слова та звуки, запам'ятати їх і точно відтворити. Хороший стан слуху, вміння уважно слухати мають вирішальне значення. Дитина повинна сама правильно відтворити почуте. Для цього має чітко діяти його мовний апарат: периферичний та центральний відділ (мозок).

За допомогою інтегрованого підходу педагог може дозволити формувати у дитини етичні, моральні цінності у вигляді конкретних екологічних знань та умінь. Успішно підтримувати високий рівень мотивації у діяльності вихованців, у результаті призводить до поставленим педагогічним цілям. За допомогою інтегрованого підходу, дитина може набути не тільки конкретних знань про предмети та явища, але у неї формується цілісна картина світу. Формуються здібності, уявлення, досягається емоційне благополуччя; завдяки спільній роботі над проектом, над однією темою розвивається співпраця.

В інтегрованому підході необхідно:

1. Розвивати мислення, творчість, увагу, уяву.
2. Виховувати естетичні та патріотичні почуття через спілкування з природою.
3. Між педагогом та дітьми потрібно встановити взаємоповагу та взаєморозуміння; зміцнювати дружні взаємини у дитячому колективі.
4. Сформувати у дошкільнят гуманне ставлення до природи; розуміння взаємозв'язків у природі.
5. Залучати дітей до посильного їм догляду рослинами і тваринами.
6. Формувати динамічні ставлення до природі.

Завдання:

1. Оновити науково-методичний рівень компетенції педагогів;
2. Розширити досвід педагогів щодо створення умов у ЗДО для мовного розвитку дошкільнят;
3. Заохочувати педагогів до практичної діяльності з оволодіння технологій проектування та моделювання.[5]

Нині перед педагогами освітніх закладів стоїть важливе завдання: розвиток комунікативних навичок дітей. Якщо аналізувати досвід педагогів, можна дійти невтішного висновку, що традиційні методи який завжди ефективні у роботі з дошкільнятами.

Для дошкільнят інтегрований метод навчання інноваційний. Цей метод спрямований на розвиток особистості дитини, її пізнавальних та творчих здібностей. Серія занять поєднана основною проблемою. Наприклад, на заняттях художньо-естетичного циклу – з образами свійських тварин у творах письменників, поетів, з передачею цих образів у народно-ужитковому мистецтві та творчості художників-ілюстраторів.

Використовувати інтегрований метод можна у багатьох випадках.

Повна інтеграція (екологічне виховання із художньою літературою, музичним вихованням, фізичним розвитком).

Часткова інтеграція (інтеграція художньої літератури та ізодіяльності).

Інтеграція з урахуванням єдиного проекту, основу якого лежить проблема.

Інтегрований метод включає проектну діяльність. Дослідницька діяльність цікава, складна та неможлива без розвитку мови. Завдання дослідницької діяльності у старшому дошкільному віці – це:

- формувати передумови пошукової діяльності, інтелектуальної ініціативи;
- розвивати вміння та визначати можливі методи вирішення проблеми за допомогою дорослого, а потім самостійно;
- формувати вміння застосовувати ці методи, що сприяють вирішенню поставленого завдання, з використанням різних варіантів;
- розвивати бажання користуватися спеціальною термінологією, ведення конструктивної бесіди у процесі спільної дослідницької діяльності.
- Працюючи над проектом діти здобувають знання, розширюють свій кругозір, поповнюють пасивний та активний словники, навчаються спілкуванню з дорослими та однолітками.[5]

Дуже часто для запам'ятовування незнайомих слів, текстів, розучування поезій педагоги у своїй практиці використовують мнемоніку.

Мнемоніка, або мнемотехніка - це система різних прийомів, що полегшують запам'ятовування та збільшують обсяг пам'яті шляхом утворення додаткових асоціацій. Такі прийоми особливо важливі для дошкільнят, тому що наочний матеріал засвоюється краще за вербальний.

Особливості методики – застосування зображення предметів, а символів для опосередкованого запам'ятовування. Це значно полегшує дітям пошук та запам'ятовування слів. Символи максимально наближені до мовного матеріалу, наприклад, для

позначення диких тварин використовується ялинка, позначення домашніх – будинок [1].

Розвиток зв'язного мовлення дітей відбувається за такими напрямками: збагачення словникового запасу, навчання складання переказу та вигадування оповідань, розучування віршів, відгадування загадок. Актуальність використання наочного моделювання у роботі з дошкільнятами у тому, що:

- дошкільник дуже пластичний і легко навчається, але для дітей характерна швидка стомлюваність та втрата інтересу до заняття. Якщо використовувати наочне моделювання, можна викликати інтерес і це допоможе вирішити цю проблему;

- використання символічної аналогії полегшує та прискорює процес запам'ятовування та засвоєння матеріалу, формує прийоми роботи з пам'яттю. Адже одне з правил зміцнення пам'яті говорить: "Коли навчаєш - записуй, малюй схеми, діаграми, графіки";

- застосовуючи графічну аналогію, ми вчимо дітей бачити головне, систематизувати отримані знання.

Формування мови у дошкільнят проводиться комплексно, за такими напрямками:

- Корекція звуковимови;
- формування навичок звукового аналізу та синтезу слів та уявлень про структурні одиниці мовної системи (звук – слово – пропозиція – текст);
- Формування лексико-граматичних категорій;
- формування зв'язного мовлення;[6]

При нормальному ході мовного розвитку дошкільник спонтанно засвоює багато словотворчих моделей, що одночасно існують у мові та працюють у рамках певної лексичної теми.

Нині багатьом дітям потрібне спеціальне навчання, та був тривалі тренувальні вправи зі засвоєння навичок словотвори. І щоб полегшити цей процес, ми повинні урізноманітнити його і зробити цікавішим для дитини, а допоможе метод наочного моделювання.

Цей метод дозволяє дитині усвідомити звучання слова, повправлятися у вживанні граматичних форм, також сприяє розширенню словникового запасу, формуванню мовного чуття.

У навчанні ставиться мету – навчити дітей зв'язково, послідовно, граматично правильно викладати свої думки, розповідати про події з навколишнього життя та допомагає мені використання наочного моделювання, проектна діяльність та інтегровані заняття.

Як діти будують свої висловлювання, можна судити про рівень їхнього мовного розвитку. Професор Текучева А.В., під розвитком мовленням слід розуміти будь-яку одиницю мови, складові мовні компоненти якої (знаменні та службові слова, словосполучення). Це є організоване за законами логіки та граматичного ладу цієї мови єдине ціле.

Основна функція розвитку мови – комунікативна. Розвиток обох форм мови – монологу і діалогу – відіграє провідну роль процесі розвитку промови дитини і займає центральне місце у загальній системі роботи з розвитку промови у дитсадку. Навчання розвитку мови можна як мета і як практичного оволодіння мовою. Освоєння різних сторін мови є необхідною умовою розвитку зв'язного мовлення і в той же час розвиток зв'язного мовлення сприяє самостійному використанню дитиною окремих слів та синтаксичних конструкцій.

У дітей без мовної патології розвиток мови відбувається поступово. Одночасно розвиток мислення пов'язаний з розвитком діяльності та спілкування. У дошкільному віці відбувається відокремлення мови від безпосереднього практичного досвіду. Головною особливістю є виникнення плануючої функції мови. Вона набуває форми монологічної, контекстної. Діти освоюють різні типи зв'язкових висловлювань (опис, оповідання, частково міркування) з опорою на наочний матеріал без нього. Поступово ускладнюється синтаксична структура оповідань, збільшується кількість складносурядних та складнопідрядних речень. Таким

чином, на момент вступу до школи зв'язне мовлення в дітей із нормальним мовним розвитком розвинена досить добре.

Сучасні комп'ютерні технології дозволяють нам об'єднати, систематизувати наявний матеріал щодо розвитку мови. І ми уникаємо витрачання часу на пошук посібників на полицях кабінету, змальовування ілюстрацій, зберігання великої кількості мовного матеріалу. Цей матеріал можна зберігати на дисках, флеш-картах та на самому комп'ютері.

Ми можемо використовувати унікальну можливість комп'ютера демонструвати ілюстративний і мовний матеріал на інтерактивній дошці під час навчання дітей переказу оповідання з серії сюжетних картин, опорних сигналів, сюжетної картини, прочитаного логопедом оповідання.

За допомогою комп'ютера ми можемо не тільки показати та побачити, але й почути необхідний мовний матеріал. У цьому випадку ми можемо скористатися комп'ютером як CD-програвачем.

Можливості комп'ютерних технологій дуже великі. Не завжди цікавий мовний матеріал можна знайти у CD. Вчитель-логопед може сам записати мовний матеріал на диск і використовувати комп'ютер як магнітофон та програвач.

Бувають комп'ютерні програми, які є неоціненними під час навчання складання оповідання по серії картинок. З їхньою допомогою картинку можна пересувати полем екрана, побудувати в сюжетно-логічній послідовності. У разі правильного або неправильного розташування картинок комп'ютер подає звуковий сигнал.

Під час навчання творчому оповіданню можна використовувати DVD диски. При програванні диска ми можемо продемонструвати початок, середину чи кінець казки, цим, спонукаючи дітей до творчості: придумування попередніх чи наступних подій.

Комп'ютер дає можливість використовувати у роботі готові навчальні програми. Велике складнощі знайти їх у продажу

практично неможливо або матеріал, що міститься в цих програмах, недостатньо професійний. Дуже хочеться вірити, що в майбутньому вчителі-логопеди матимуть гідний робочий матеріал щодо розвитку зв'язного мовлення з використанням можливостей сучасних комп'ютерних технологій. Тут їм мають допомогти численні методичні центри, інститути, академії та інші заклади педагогічної науки.

Створення умов для використання сучасних технологій у комунікативно-мовленнєвій діяльності

У контексті діяльнісно-комунікативного підходу технологія є відкритою динамічною системою, яка здатна, з одного боку, трансформуватися під дією "зовнішніх", соціальних факторів, а з іншого – активно перетворювати навколишню соціальну реальність.

Нині велика роль нових технологій. Ми не можемо рухатися вперед, якщо у ДОП не буде нових технологій. Такі технології дають дітям нові знання, нові можливості самовираження, розширюють кругозір. Сучасні основні документи, включаючи національно освітню ініціативу «Наша нова школа», вимагають підвищення компетентності не лише педагога, а й дитини. Значну роль цьому грають педагогічні технології. Якщо застосовувати інформаційні технології в ЗДО, це дозволяє нам подолати інтелектуальну пасивність дітей у безпосередньо освітній діяльності. Також дає змогу підвищити ефективність освітньої діяльності педагога ЗДО. Все це є збагачуючим та перетворюючим фактором розвитку предметного середовища. Дослідницька технологія спрямована на формування у дітей наукових понять, дослідницьких умінь та навичок, знайомство з основами проведення експериментальної роботи.

Ми можемо розглянути технологію, яка сприяє формуванню комунікативно-мовленнєвої активності дитини.

Мовленнєвий розвиток дитини – це один із головних факторів становлення особистості в дошкільному дитинстві, що визначають рівень соціальних та пізнавальних досягнень

дошкільника – потреб та інтересів, знань, умінь та навичок, а також інших психічних якостей. Ефективність процесу формування комунікативно-мовленнєвих навичок дитини багато в чому залежить від організації комплексної роботи з даного напрямку у дошкільному закладі з використанням сучасних технологій. Які допомагають вирішувати проблему формування комунікативно-мовленнєвої активності людини. А це набуває все більшого значення в сучасному житті. Найважливіші соціальні функції виконує мова: тобто допомагає встановлювати зв'язки України з оточуючими, визначає і регулює норми поведінки у суспільстві, що є вирішальною умовою становлення особистості. Різні ситуації спілкування вимагають різних комунікативних та діалогічних умінь. Формувати які важливо починаючи з раннього віку. Якщо зважати на це, то пріоритетним напрямом діяльності педагогічного колективу дитячого садка стало формування комунікативно-мовленнєвої активності дошкільнят. На сьогоднішній день використовуються сучасні технології, за такими напрямками (засобами):

- навчання дітей переказу з використанням мнемотехніки;
 - розвиток зв'язного мовлення в ході творчого оповідання (твір казок, складання оповідань, використовуємо чорно-білий варіант карт Проппа);
 - розвиток зв'язного монологічного мовлення з використанням наочності (іграшок, картин, предметів, схем);
- казкотерапія.

При цьому формується комунікативно-мовленнєву активність дошкільнят.

Завдання педагогів повинні формувати навички культури мовного спілкування, розвивати мову і розширювати словниковий запас. Ще розвивається словотворчість та уяву дітей у процесі інтеграції різних видів діяльності.

Для вирішення виділених нами завдань ми створили спеціальні умови з урахуванням ФГОС:

- виникнення нових практичних ідей, об'єднання даних ідей у педагогічній практиці конкретних вихователів;
- рефлексія практики педагогічної діяльності (і батьків, і вихователів, і дітей – всіх навчаю аналізувати те, що робили);
- поширення досвіду, нововведення, корекція, усунення негативних факторів – все це допомагає аналізувати, бачити недоліки, створювати свою технологію, виділяти структуру, конкретизувати знання щодо створення нових технологій;
- формулювання сутності та назви нової технології та її опис;
- створення предметно-розвивального середовища. Територія дитячого садка є продовженням мовного розвиваючого середовища в ЗДО, де вихователі разом із дітьми, використовуючи елементи декору, виявляють творчість та фантазію. Заняття у театральній студії та музичні заняття сприяють розвитку красномовства дітей, уміння користуватися інтонацією – будувати інтонаційний малюнок висловлювання, передаючи не лише його значення, а й емоційний «заряд»;
- оскільки розвиток дрібної моторики безпосередньо пов'язаний з мовленнєвим розвитком дитини, особливу увагу педагоги дитячого садка приділяють організації занять з бісероплетіння, графіки, образотворчого мистецтва;
- формування мовного середовища (мовні ігри, карти Проппа, мнемодоріжки);
- співпраця з батьками. Робота була б неможлива без тісної взаємодії з батьками вихованців. У групах є куточки, які містять інформацію щодо розвитку мови. Батькам пропонуються брошури, шпаргалки, інформаційні листки із необхідною просвітницькою інформацією;
- провадження безпосередньо-освітньої діяльності у різній формі (безпосередньо-освітня діяльність-подорож, безпосередньо-освітня діяльність-проект, безпосередньо-освітня діяльність-казкотерапія);
- науково-методичний супровід, який полягає в участі у секції наукового товариства "Інсайт". Все це передбачає

організацію діяльності на основі задачного методу, систематичний аналіз, виділення труднощів, виділення самоаналізу, який включає самодіагностику, усвідомлення труднощів, самоконтроль. Сюди входить і відстеження новинок. Головне – аналізувати, встановлювати зв'язки, проводити діагностику, оформляти результати.

У роботі з дітьми можна використовувати такі техніки як мнемотехніка, казкотерапія, технологію проектування, технологію ТРВЗ "Салат з казок", технологію спілкування. Мнемотехніка сприяє розвитку пам'яті та уяви, емоційно-чутливої сфери дитини. Казкотерапія – напрямок психотерапевтичного на людини з метою корекції поведінкових реакцій, опрацювання страхів і фобій. Казкотерапія можна застосовувати для дітей малого віку, практично від народження.

Вона сприяє розвитку всіх сторін промови, вихованню моральних якостей. Також для активізації психічних процесів (уваги, пам'яті, мислення, уяви).

Тетяна Зінкевич Євстигнеєва у книзі "Основи казкотерапії" зазначає, що основний принцип роботи - виростити внутрішнього творця, який вміє взяти під контроль внутрішнього руйнівника. Казкова ситуація, яка задається дитині, має відповідати певним вимогам:

- Ситуація не повинна мати правильної готової відповіді (принцип "відкритості");
- Ситуація має містити актуальну для дитини проблему, "зашифровану" у образному ряді казки;
- Ситуації та питання мають бути побудовані та сформульовані так, щоб спонукати дитину самостійно будувати та простежувати причинно-наслідкові зв'язки.

У дітей дошкільного віку відбувається практичне оволодіння мовою. Головні завдання мовного розвитку у дошкільному віці є:

- розширити словник та розвинути граматичний лад мови;
- спадання егоцентризму дитячої мови;
- розвинути функції мови;

- мова має бути як знаряддя спілкування, мислення, як перебудови психічних процесів, планування і регулювання поведінки;

- розвинути фонематичний слух та усвідомлення словесного складу мови [6].

У дошкільному віці у суттєвому зв'язку з промови активно розвивається уява як здатність бачити ціле раніше частин.

Давидов В.В. стверджував, що уява становить «психологічну основу творчості, робить суб'єкта здатним до творення нового у різних галузях діяльності» .

ФДМР дошкільної освіти визначає п'ять основних напрямів розвитку дитини:

- соціально-комунікативний розвиток;
- пізнавальний розвиток;
- мовленнєвий розвиток;
- художньо – естетичне;
- фізичний розвиток.

У пізнавальному розвитку передбачається розвиток інтересів дітей, допитливості та пізнавальної мотивації; формування пізнавальних процесів, становлення свідомості; розвиток уяви та творчої активності; формування первинних уявлень про себе, інших людей, об'єкти навколишнього світу, про властивості та відносини об'єктів навколишнього світу, про малу батьківщину та Вітчизну, уявлень про соціокультурні цінності нашого народу, про вітчизняні традиції та свята, про планету Земля як спільний будинок людей, про особливості її природи, різноманіття країн та народів світу.[6]

У мовному розвитку включається оволодіння мовою як засобом спілкування та культури. Збагачення активного словника; розвиток зв'язного, граматично правильного діалогічного та монологічного мовлення; розвиток мовної творчості; розвиток звукової та інтонаційної культури мови, фонематичного слуху; знайомство із книжковою культурою, дитячою літературою, розуміння на слух текстів різних жанрів

дитячої літератури; формування звукової аналітико-синтетичної активності як передумови навчання грамоти

Потрібно звернути увагу педагогів під час планування роботи з пізнавального та мовленнєвого розвитку дітей.

У дошкільному віці завдяки пізнавальній активності дитини відбувається зародження первинного образу світу. У процесі розвитку формується образ світу.

Але педагоги повинні пам'ятати, що пізнання дітей відрізняється від процесу пізнання дорослого. Дорослі можуть пізнавати світ розумом, а діти – емоціями.

Для дорослих людей інформація є первинною, а ставлення вторинне. А у дітей все навпаки: ставлення первинне, інформація вторинна.

Пізнавальний розвиток був із розвитком промови дошкільника. Розвивати мовлення дитини, при цьому не включаючи її в будь-яку діяльність, неможливо! Мовленнєвий розвиток дітей відбувається дуже стрімко.

При безпомилковому організованому педагогічному процесі із застосуванням методик, як правило, таких як – ігрових, що враховують особливості дитячого сприйняття, а також з правильно організованим предметно – розвиваючим середовищем діти можуть вже у дошкільному віці без перевантажень напружити засвоєний запропонований матеріал. А чим краще підготовлена дитина прийде до школи – мається на увазі не кількість накопичених знань, а саме готовність до розумової діяльності, тим успішнішим буде для неї початок шкільного дитинства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1.Большова Т.В. Вчимося за казкою. Розвиток мислення дошкільнят за допомогою мнемотехніки. СПб., 2005.

2.Ушакова О.С., Гавриш Н.В. «Знайомимо дошкільнят з літературою. + Конспекти занять» - М., 2002

3.Розвиток мови та творчості дошкільнят: ігри, вправи, конспекти занять/під ред. О.С. Ушакова. - М., 2007

4. Сидорчук Т.О., Хоменко Н.М. Технології розвитку зв'язного мовлення дошкільнят. 2004, /tmo/260025.

5. Ушакова О.С. Програма розвитку мовлення дітей дошкільного віку у дитячому садку. - М., 1994

6. Ушакова О.С. Теорія та практика розвитку мови дошкільника. - М., 2008.

Бурлик Д.,

*магістрантка факультету
дошкільної та спеціальної освіти,*

Попиченко С.,

*наук. кер. – к. пед. н., доцент
кафедри дошкільної освіти,*

*Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини,*

м. Умань

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ДОВІЛЬНОЇ ПОВЕДІНКИ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Однією з центральних проблем розвитку особистості дитини дошкільного віку є проблема формування волі та довільної поведінки. Саме дошкільний вік є важливим етапом у розвитку особистості загалом і, зокрема, волі і довільності. Фахівці вважають: довільність поведінки є здатністю свідомо обирати мету, планувати й організовувати дії, управляти своєю поведінкою, підкорятися певним вимогам всупереч миттєвим бажанням.

Значущість проблеми розвитку довільної поведінки дитини дошкільного віку підкреслюється у нормативних державних документах. Так, «Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція)» визначає такі показники довільної поведінки. У сфері освітнього напрямку «Особистісна компетентність» довільність характеризується як «уміння співвідносити «хочу» (мотиви, наміри), «можу»(знання, вміння, навички), «буду» (регуляція поведінки та діяльності) [1, с.7]. Щодо сформованості знань, це

здатність «управляти собою, власною поведінкою в різних життєвих ситуаціях, оперуючи усвідомленими ціннісними орієнтаціями, позитивними мотивами» [1, с.8]. Результати формування навичок дитини з означеної якості: «Прагне досягати поставленої мети особистої діяльності. Має навички обходитися своїми силами, самостійно в знайомих ситуаціях. За необхідності вміє звертатись по допомогу» [1, с. 8].

З погляду науковців, довільність включає дві основні групи вмінь дитини: 1 – здатність приймати інструкції (цілі, задачі) дорослого та правильно виконувати їх; 2 – спроможність самостійно ставити цілі та досягати їх.

Опосередкування поведінки дитини спочатку має свою зовнішню фіксацію у формі інструкцій, завдань, вимог дорослого. У віці близько 2-х років поведінка малюка опосередковується і керується інструкціями дорослих. Велике значення при цьому має мовлення. Розуміння значення слова дозволяє дитині виконувати достатньо складні вказівки та вимоги дорослого. Дитина починає фіксувати свою дію в слові, а значить усвідомлювати її.

У ранньому дитинстві формуються окремі елементи цілеспрямованості – спроможності самостійно ставити цілі та досягати їх. У дитини 2–3 років виникають стійкі й усвідомлені бажання або мотиви поведінки – внутрішні спонукання, що виступають джерелом розвитку цілеспрямованості. Перші цілі тісно пов'язані зі сприйманням дитиною оточуючого, тому їх вважають зовнішньо зумовленими. До досягнення таких зовнішніх цілей дитина залучає дорослого.

Близько 3-х років у зв'язку з розвитком особистісної дії й самосвідомості у переддошкільника виникає внутрішня цілеспрямованість у формі власних бажань, таких висловлюваннях, як «я хочу», або «я не хочу». Зростає соціальна значущість цілей дітей. На межі раннього і дошкільного віку цілі пов'язані з особистими бажаннями дітей, а старші дошкільники

можуть ставити цілі, важливі не тільки для них, але й для оточуючих.

Дитині краще вдається постановка мети, ніж її досягнення. Втримати і досягти мету дитині дозволяють такі умови: успіхи і невдачі в діяльності (у 3–4 роки успіхи і невдачі не впливають на довільну дію дитини; у середніх дошкільників невдачі впливають негативно і не стимулюють наполегливість, а успіх завжди впливає позитивно; у дітей старшого дошкільного віку успіх, а у деяких і невдача, стимулює подолання труднощів); ставлення дорослого при оцінці дій дитини (об'єктивна, доброзичлива оцінка дорослого допомагає дитині мобілізувати свої сили і досягти результату: уміння дитини уявити майбутнє ставлення оточуючих до результату її діяльності; співвідношення мотивів і мети (успішніше дошкільник досягає мети при ігровій мотивації, а також, коли ставиться найближча мета).

У старшому дошкільному віці довільність поширюється на всі сфери психіки – її пізнавальні й емоційно-вольові процеси, а також і на особистість дитини.

У дослідженні вікових та індивідуальних особливостей волі та довільної поведінки дітей дошкільного віку, яке проводила С. Є. Кулачківська, було доведено залежність прояву довільності від мотивації поведінки, рівня сформованості механізмів її регуляції, а також сили та рухливості нервових процесів. Визначено і охарактеризовано чотири групи дітей молодшого та середнього дошкільного віку: у дітей першої групи яскраво виражена лише спонукальна функція волі і довільності; у дітей другої групи переважно розвинена гальмівна функція; третій групі властиві добре розвинені і спонукальна, і гальмівна функції волі та довільності; у дітей четвертої групи нерозвинені обидві функції, що виявлялося в їх невмінні керувати своєю поведінкою за умови як спонукання, так і утримання. Серед старших дошкільників не виявлено таких, які б не змогли мобілізувати зусилля на виконання експериментальних завдань. Звідси випливає висновок: здатність до довільної регуляції поведінки

хоча і залежить від індивідуальних особливостей дітей, однак формується у межах вікової норми динаміки [3].

Розвиток довільної поведінки дошкільника стимулює правильно організоване спілкування з дорослими та однолітками. Цій проблемі присвячена низка досліджень відомих учених (Л. В. Артемової, В. К. Котирло, С. Є. Кулачківської, С. О. Ладивір, Т. А. Маркової, Т. О. Піроженко, Т. М. Титаренко, К. Й. Щербакової та інших, в яких переконливо доведено, що необхідним є раннє включення дітей до системи соціальної взаємодії не лише з дорослими, а й з іншими дітьми. Специфіка спілкування дитини з однолітками полягає у відсутності нерівності, переважаючого авторитету одного із партнерів, більшій свободі і розкутості, що створює умови для активних вправлень і закріплення досвіду, засвоєного дитиною у спілкуванні з дорослими. У спілкуванні з однолітком дитини має ширші можливості для порівняння себе з рівним партнером, вдосконалення самопізнання і самооцінки.

Вітчизняний психолог І.Д. Бех вивчає теоретичні засади вольового розвитку особистості у контексті дослідження проблеми становлення моральності особистості. Моральні якості, які становлять ядро особистості, на думку науковця, є похідними від волі. Довільна поведінка, як стверджує автор, є, власне, людською самодіяльністю, тому що вона найбільшою мірою пов'язана з тими діями і вчинками, які диктуються свідомим, осмисленим рішенням. І.Д. Бех дійшов висновку, що вольова дія є для людини виявом її свободи, незалежності від зовнішніх і внутрішніх проблем. Сутність цієї незалежності визначається усвідомленням нею своїх можливостей і самої себе. Тому виховання волі має становити одне з найважливіших виховних завдань [2].

Отже, довільною поведінкою називають здатність людини регулювати свої дії відповідно до правил, зразків і норм, вироблених суспільством, тобто цілеспрямовано та усвідомлено планувати, керувати та оцінювати свою діяльність та поведінку.

У дошкільному віці з розвитком самоконтролю формується довільність у сфері рухів, дій, пізнавальних процесів, спілкування з дорослими та однолітками. Розвиток довільної поведінки дитини дошкільного віку відбувається поступово, потребує цілеспрямованого психолого-педагогічного супроводу з боку педагогів і батьків.

Список використаних джерел:

1. Базовий компонент дошкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освіти) нова редакція. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://pedpresa.com.ua/205021-bazovuj-komponent-doshkilnoyi-osvity.html>.

2. Бех І. Д. Особистість на шляху до духовних цінностей : монографія. Київ – Чернівці : «Букрек», 2018. 320 с.

2. Кулачківська С. Є., Ладивір С. О. Я – дошкільник (Вікові та індивідуальні аспекти психічного розвитку). К.: 1996. 108 с.

*Буртна Н.,
музичний керівник
Дошкільного навчального закладу №15
м. Умань*

ЯК ЗАЦІКАВИТИ ДО МУЗИКУВАННЯ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ МУЗИЧНИМИ ПОТРЕБАМИ

Нині навчання і виховання дітей з особливими освітніми потребами відбувається не лише в спеціальних закладах освіти, а й в загальноосвітньому просторі. Йдеться не лише про доступ дітей із різними порушеннями до якісного навчання та про їхню інтеграцію в освітній процес, але і про вирішення завдань щодо фізичного та психоемоційного здоров'я вихованців у нових умовах. У сучасній практиці, в корекційній та реабілітаційній роботі педагоги часто використовують багато різних сучасних технологій та методик: арттерапію, ізотерапію,

музикотерапію, казкотерапію, пісочну терапію, танцювальну терапію, драматерапію та інші, які допомагають працювати в межах інклюзії [1].

Для корекції психофізичних порушень у дітей необхідні нові нетрадиційні методи та моделі психолого-педагогічної допомоги. Поряд зі значними науковими і практичними досягненнями в медицині виникає нагальна потреба знайти альтернативні методи та засоби лікування, корекції і реабілітації. І саме музикотерапія є одним із таких методів, який використовує музику як засіб мобілізації інтелектуальних, емоційних, рухових, мовленнєвих та інших функціональних можливостей організму дитини та сприяє зниженню психоемоційного напруження, розвитку комунікативних навичок, дає можливість гармонізувати та розкрити творчий потенціал дитини.

Готуючись до занять, ми зібрали багато теоретичних і практичних матеріалів, нотних вправ та іншої корисної інформації, які написані доступною та простою мовою, цікаво те, що для їхнього використання навіть не потрібна спеціальна музична освіта.

Враховуючи досвід, ми прийшли до таких узагальнень, які полегшують розкрити інтелектуальний та чуттєвий потенціал дитини та розвивати зацікавленість її чарівним світом музичного мистецтва.

Перш ніж розпочати заняття з музики, дитину потрібно підготувати.

Для цього можна застосовувати методіку “Піктограми” Ольги Лісніченко. Ми готуємо піктограми (картки), які будуть передавати зміст заняття: це можуть бути картки із зображенням музичних інструментів або ж дій, які будемо виконувати. Останньою піктограмою має бути мотиваційна піктограма (якщо заняття відбуваються вдома, це можуть бути солодоші, майданчик, мультик тощо, якщо ж за межами дому – піктограма “Додому”).

Тож дитина, якій ви показали за допомогою піктограм, що саме буде на занятті, відчуватиме себе спокійно і в безпеці, бо є початок заняття та є його закінчення.

Нас зацікавив підбір методів та прийомів Ірини Малашевської, а саме спонукально- заохочувальні методи та прийоми(формування музично- пізнавального інтересу; спрямування музично- педагогічної роботи на отримання дітьми задоволення від процесу музичного навчання; включення дітей у ситуацію особистісного переживання успіху під час музичного навчання); емоційно- коригувальні методи і прийоми (музично- катарсична розрядка; спрямування музичного навчання в ігровий вектор; рухове злиття з музичним ритмом; релаксаційно- оздоровлювальне сприйняття музики; діафрагмове(глибоке) дихання під музику; внутрішньо- виражальне музикування ; позитивно- резонансна взаємодія педагога з дітьми; поступовий перехід від заданого до спонтанного самовираження у процесі музикування; когнітивно- формувальні методи та прийоми(активізація емоційно- образних асоціацій; когнітивне ознайомлення з елементарними музичними інструментами та способами гри на них; залучення дітей до емоційного прислухання до звуків довкілля); комунікативно- регулятивні методи та прийоми (досягнення емоційно-комфортного спілкування педагога з дітьми; персональне музичне звертання; вокалізація позитивно- стверджувальних афірмацій) [2].

Нами підібрано цікаві методики та ігрові музичні вправи, які варто застосовувати під час музичних занять.

Використання на занятті методики «Безпомилкового навчання»:

зміст методики полягає в тому, щоби дитина в усьому відчувала успіх. Тобто, якщо розпочинаємо новий різновид діяльності, допомагаємо дитині максимально багато, можна навіть руками дитини все зробити.

Під час наступного заняття допомоги надаємо менше, потім ще менше, але весь час спостерігаємо за дитиною, чи не важкий їй цей різновид діяльності.

Якщо дитині непросто виконувати завдання, допомагаємо їй, доки вона не почне робити це легко. У такий спосіб будь-яка навичка формується значно швидше, водночас дитина відчуває успіх і хоче займатися їй далі.

Також у своїй роботі використовуємо:

1. Пісні-ритуали (привітальні, прощальні пісні).

Надзвичайно важлива форма роботи на початку заняття, спрямована на згуртування групи. Допоможе створити атмосферу прийняття та довіри.

Бажано, щоб ці пісні були незмінні на кожному занятті — так дитина відчуватиме безпеку і зможе налаштуватися на подальше заняття та із задоволенням завершувати його. Наприклад: Привітальна пісня «Привіт» із використанням тамбурина (авторка мелодії та тексту – Валерія Бровко-Дивіна). Пісню співає педагог, діти підігрують на тамбуринах, на слова «Вітаємо всіх» малюють двома руками півколо – так показують, що раді всіх бачити. Далі музичний керівник звертається до кожної дитини, промовляє її ім'я та спонукає дитину відповідати, відгукуватися на привітання й на бажання відповідати або словами «Привіт», або привітальним жестом із тамбурином.

Мета такого привітання:

- налаштування на заняття;
- розвиток тембрового слуху;
- формування відчуття метричної пульсації.

2. Пальчикові та жестові ігри і вправи.

Розвивають м'язовий апарат, дрібну моторику, тактильну чутливість. Спрямовані на розвиток спритності, рухливості пальців. Це вправи: «Сороконіжка», «5 пальців», «Човен» і інші...

3. Артикуляційні вправи.

Внаслідок зниженого м'язового тону та специфічної будови гортані в дітей артикуляція може бути ускладнена. Тому на музичному занятті обов'язковими мають бути вправи для тренування язика, губ та щік. Наприклад, такі вправи як «Смачне яблуко», «Скрипучі двері», «Конячка», «Машина», «Сопілочка» діти завжди виконують з задоволенням.

4. Тілесна перкусія.

Вправи зі звучними жестами (плескання, тупотіння, шльопання по ніжках) надзвичайно важливі для дітей із особливими освітніми потребами. Вони можуть не достатньо відчувати свої тіла, тому корисним стає тактильна стимуляція. Крім того, вправи зі звучними жестами розвивають почуття ритму.

5. Гра на музичних інструментах.

Гра на ударних інструментах (барабанах, паличках тощо) також сприяє підвищенню м'язового тону, зміцненню м'язів усього тіла. Також вправи з ударними інструментами розвивають почуття ритму й тембру.

Відомий і терапевтичний ефект від гри на барабанах: зокрема, зменшуються напруження і тривога, вивільняється зайва, негативна енергія.

Гра на інших перкусійних інструментах (маракасах, трикутниках, бубнах тощо) розвиває дрібну моторику та фонематичний слух. Крім того, покращуються увага та пам'ять.

6. Рухливі музичні ігри та вправи.

Ці ігри та вправи – крокування, біг, стрибки, кружляння – сприяють розвитку великої моторики дітей із особливими освітніми потребами. Дають вдосконалити орієнтування в просторі та координацію рухів; вчать реагувати на паузи (зупинятися), змінювати рухи залежно від зміни характеру музики, звуковисотності, темпу та тембру.

Хороводні ігри вчать комунікативних навичок та взаємодії з іншими членами навчального колективу.

Отже, такі сучасні інноваційні авторські методики, ігрові вправи, забезпечують якісний освітній, інтелектуальний та мистецький вплив на дітей з особливими освітніми потребами.

Список використаних джерел:

- 1.Бондар В.І. Модернізація галузі «Спеціальна освіта»: уроки на майбутнє / В.І. Бондар // Дифектологія. - 2022. - №4 . - С.2-7.
- 2.Методичні рекомендації до Освітньої програми для дітей від 2 до 7 років «Дитина»/наук. ред. Г.В. Беленька, О.А. Половіна, І.В. Кондратець - К.ТОВ «АКМЕ ГРУП», 2021. - 414 с.

Бутенко В.,
*магістр факультету соціальної та
психологічної освіти,
Уманський державний університет
імені Павла Тичини, м. Умань*

АКАДЕМІЧНА МОБІЛЬНІСТЬ – ЗАПОРУКА ЯКІСНОЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Серед пріоритетів сучасної освіти – якість, доступність, професіоналізм. Одним із вагомих показників якісної освіти є академічна мобільність учасників освітнього процесу.

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини – сучасний, потужний, європейського рівня вітчизняний заклад вищої освіти. У своїй діяльності щодо внутрішнього забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти університет керується законами України «Про освіту», «Про вищу освіту», а також Рекомендаціями Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти стосовно запровадження внутрішньої системи забезпечення якості, Рекомендаціями для покращення якості вищої освіти в Україні, «Стандартами і рекомендаціями щодо забезпечення якості в Європейському

просторі вищої освіти (ESG)» та ін. Відповідно до цих документів, з метою внутрішнього забезпечення якості освіти, в університеті розроблено та затверджено низку положень. Зокрема, «Положення про забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини (нова редакція)», «Положення про запобігання та виявлення академічного плагіату в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини», Кодекс академічної доброчесності та ін. [2].

Метою забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти є запровадження процедур впливу студентів на процес забезпечення якості освіти на принципах автономії університету та академічної свободи, в університеті діє «Положення про участь студентів у забезпеченні якості вищої освіти в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини (нова редакція)» [4].

Значну увагу університет приділяє забезпеченню академічної мобільності науково-педагогічних працівників та здобувачів вищої освіти. Керуючись «Положенням про порядок реалізації права на академічну мобільність учасниками освітнього процесу Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини» [5], здобувачів вищої освіти мають можливість брати участь в освітньому процесі університету та партнерських закладів освіти (в Україні або за кордоном), проходити навчальні або виробничі практики, проводити наукові досліджень із можливістю перезарахування в установленому порядку опанованих навчальних дисциплін, практик тощо.

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини підтримує та постійно розвиває широкі міжнародні зв'язки із закордонними закладами освіти, науки та культури всього світу, що сприяє забезпеченню академічної мобільності як науково-педагогічних працівників, так і здобувачів вищої освіти. Сьогодні у виші є діючими майже 70 угод про співпрацю із

установами Польщі, Франції, США, Канади, Німеччини, Туреччини, Італії, Португалії, Іспанії, Швеції та ін. В університеті реалізуються проекти академічної мобільності «Mobile+3», «Mobile+2», програма «Erasmus+», а також програми подвійного дипломування, орієнтовані на підтримку ініціатив у галузях освіти, культури та спорту [3].

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини динамічно розвиваючись та модернізуючись, залишається центром освіти, науки та духовності української молоді, є гідним конкурентом європейським вишам на ринку праці.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Положення про забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини (нова редакція) (затверджене вченою радою університету від 26 лютого 2019, протокол № 10) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://udpu.edu.ua/pro-universitytet/dokumenty>.

2. Сайт Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://udpu.edu.ua/>.

3. Університет сьогодні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://udpu.edu.ua/pro-universitytet/universitytet-sohodni>.

4. Положення про участь студентів у забезпеченні якості вищої освіти в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини (нова редакція) (затверджене вченою радою університету від 18 вересня 2018, протокол № 2) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://udpu.edu.ua/pro-universitytet/dokumenty>.

5. Положенням про порядок реалізації права на академічну мобільність учасниками освітнього процесу Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (затверджене вченою радою університету від 25 січня 2022,

протокол № 9) [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<https://udpu.edu.ua/pro-universytet/dokumenty>.

*Гаврилюк С.,
доктор педагогічних наук, професор
кафедри дошкільної освіти, Уманський
державний педагогічний університет
імені Павла Тичини*

РОЗВИТОК ЛІДЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Дитинство є важливим віковим періодом формування особистісних лідерських якостей, формування характеру, самосвідомості, творчого ставлення до життя.

Зауважимо, що в дошкільному віці починають формуватися лідерські якості особистості, які полягають у вмінні приймати рішення, будувати взаємини з однолітками, брати на себе відповідальність за доручену справу, проявляти активність та творчий підхід до справи.

Аналіз літератури з проблем розвитку лідерського потенціалу дітей дошкільного віку (Д. Богоявленська, В. Загв'язинський, О. Лук, А. Матюшкін, В. Моляко, С. Сисоєва та ін.), дає змогу зробити висновок про те, що особистісні чинники є визначальними в досягненні творчих результатів. Тому, першочерговими завданнями вихователів закладів дошкільної освіти має стати активна підтримка лідерських проявів дітей дошкільного віку в різноманітній творчій діяльності.

Зміст феномену «лідерські якості особистості» Д. Алфімов розглядає «як узагальнені властивості лідера створювати нове бачення розв'язання проблеми, успішно впливати на

послідовників у напрямі досягнення групою або організацією цілей» [1, с. 50].

Н. Сушик під лідерськими якостями розуміє «риси, які забезпечують ефективне лідерство, тобто здатність виділитися в конкретній справі й приймати відповідальні рішення в значущих ситуаціях; використовувати інноваційні підходи для розв'язання проблеми; успішно впливати на послідовників у напрямі досягнення спільних цілей; створювати позитивну соціально-психологічну атмосферу в колективі» [3, с. 113]. Автор виділив якості, які притаманні успішному лідеру, як: «цілеспрямованість, відповідальність, моральність, толерантність, чесність, справедливість, креативність, комунікативність, працездатність, організованість, рішучість, самостійність, наполегливість, активність, ініціативність, впевненість в собі, врівноваженість, прагнення до самовдосконалення та самореалізації» [3, с. 112].

До окремих груп лідерських якостей дітей дошкільного віку (інтелектуальні, організаторські, комунікативні) такі вчені як (І. Бех, О. Кононко, Н. Сушик, С. Сисоєва, О. Поліщук та інші) відносять *креативність*.

Енциклопедія науки визначає «креативність» як творчий дух, творчий потенціал індивіда, його творчі здібності, що проявляються не тільки в оригінальних продуктах діяльності, а й у мисленні, почуттях і спілкуванні з іншими людьми [2, с. 432].

Таким чином, креативність як індивідуальна характеристика становить продуктивний аспект творчої особистості, який виражається в активній життєвій позиції дитини, постійній спрямованості на творчу діяльність. Тому, надзвичайно важливою є орієнтація дошкільної освіти на розвиток творчої особистості, визнання її самоцінності, формування позитивної «Я-концепції» кожного вихованця.

Ураховуючи вищезазначене, зауважимо, що заклад дошкільної освіти відіграє важливу роль у процесі розвитку лідерських, організаторських, комунікативних, пізнавально-

інтелектуальних здібностей дітей дошкільного віку, що забезпечує більш успішне засвоєння знань на всіх наступних рівнях освіти.

Цьому сприяють такі види творчої діяльності дошкільників, як: пізнавальна, мовленнєва, трудова, художньо-естетична діяльність дошкільників (малювання, ліплення, конструювання, музика тощо).

Велике значення у розвитку лідерських якостей дітей дошкільного віку належить творчим іграм. До них належать режисерські, сюжетно-рольові (сімейні, побутові, суспільні), будівельно-конструкційні ігри, драматизація літературних творів. Такі ігри дають змогу кожній дитині вільно висловлювати свої думки, брати на себе відповідальність, проявляти ініціативу, творчу активність, самостійність, впевненість у власних ідеях.

Спостерігаючи за участю дітей дошкільного віку у грі, можна відмітити, що діти з розвиненими лідерськими якостями відрізняються ініціативністю, активністю, відповідальністю, впевненістю у собі, готовністю прийти на допомогу, підтримати інших. Вони комунікабельні, самостійні, товариські, допитливі.

Вважаємо, що стійка лідерська позиція у творчій діяльності проявляється у вищезазначених якостях дошкільника, а саме як: відповідальність; активність; енергійність; наполегливість; вимогливість; самостійність у виконанні дорученої справи; комунікативність; організованість; впевненість; спостережливість; ініціативність, креативність, творчий підхід до справи.

Відтак, особистісні якості, які проявляються в ранньому дошкільному дитинстві, продовжують формуватися протягом життя, а у дорослому віці з'являються яскраво виражені лідерські якості, що становлять в подальшому житті основу успішної професійно-творчої та управлінської діяльності особистості.

Слід зауважити, що серед *факторів*, що впливають на розвиток лідерських якостей дітей дошкільного віку, значну роль відіграють умови сімейного виховання, вікового й

індивідуального розвитку, а також особливості взаємин дітей у найближчому соціальному оточенні (у сім'ї, закладі дошкільної освіти, соціокультурному середовищі тощо).

Розвиток лідерських якостей дітей дошкільного віку залежить від сформованості відповідного рівня індивідуальних якостей особистості (завзятість, цілеспрямованість, працелюбність, чесність, оптимізм, наполегливість) та від об'єктивних умов, які впливають на їхню діяльність.

Американський психолог П. Торранс виявив фактори, що стимулюють креативність дітей. До них він відніс такі: «орієнтація на потребу у творчому розв'язанні задач; відсутність перешкод стосовно проявів спонтанності та ініціативи; створення можливості маніпуляції з предметами й варіативності думок; навчання уважного ставлення до сигналів навколишнього середовища; виховні впливи, спрямовані на визнання людиною цінності креативних рис своєї особистості» [4, с. 77].

Відтак, організація різних видів творчої діяльності потребує вмілого педагогічного керівництва, наявності зразків креативної поведінки з боку дорослих. Таким чином, при спілкуванні з дитиною необхідно психологічно підтримати її – демонструвати оптимізм, заохочувати будь-які прояви фантазії, уяви, виховувати з самого раннього віку самостійність, стимулювати дитячу творчість, вміння приймати рішення та брати на себе відповідальність, опиратись на сильні сторони характеру вихованця, створювати ситуацію успіху, завжди враховувати думку дитини, проявляти інтерес до її проблем.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Алфімов Д. В. Зміст феномену «лідерські якості особистості». Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. *Збірник наукових праць Класичного приватного університету*; голова ред. ради : А.О. Монаєнко ; редкол.: Т. І. Сущенко (голов. ред.) та ін. Запоріжжя, 2010. Вип. 11 (64). С. 44-51.

2. Енциклопедія освіти. АПН України. гол. ред. В.Г. Кремень. Київ: Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.

3. Сушик Н. Теоретичні основи формування лідерських якостей учнівської молоді. Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Луцьк, 2013. С. 110-115.

4. Torrance E. P. The nature of creativity as manifest in its testing. The brazing drive: The creative personality. Buffallo, № 4: Bearly Litited, 1987. P. 56-57.

Гарбар С.,

викладач кафедри дошкільної освіти,

Уманський державний педагогічний

університет імені Павла Тичини

ГОТОВНІСТЬ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО ВИХОВАННЯ КУЛЬТУРИ ПОВЕДІНКИ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЯК РЕЗУЛЬТАТ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ

З-поміж проблем покращання системи професійної підготовки у закладах вищої освіти майбутніх педагогів різних спеціальностей гострою є проблема підготовки фахівців системи дошкільної освіти. Адже якість професійної підготовки педагогів дошкільного фаху зумовлює рівень освіченості і вихованості майбутнього покоління. Особливо високу актуальність проблема особистісно-професійного розвитку вихователя має в умовах підготовки майбутніх педагогів, оскільки саме для дітей дошкільного віку педагог є однією з найбільш референтних особистостей, прикладом для наслідування, еталоном для «копіювання» як зразків поведінки, так і особистісних якостей. Тому важливим аспектом особистісно-професійного розвитку майбутніх педагогів є формування у них оптимальної системи ціннісних орієнтацій, з переважанням гуманних цінностей, які

багато в чому обумовлюють як становлення професіоналізму майбутнього педагога, так і специфіку того еталонного образу, який буде сприйматися дітьми як приклад для наслідування [2, с. 59].

Сучасні дослідження, що розкривають окремі сторони підготовки фахівців дошкільного профілю висвітлено в роботах Г. Беленької, Н. Лисенко, З. Плохій, Н. Грама, Т. Жаровцева, О. Пехота, Т. Танько, Г. Троцько та ін.

Слід підкреслити, що в процесі фундаментальної професійної підготовки студентів дошкільних факультетів враховуються положення Базового компонента дошкільної освіти, який визначає нові правові орієнтири дошкільної освіти, а саме визнання самоцінності дошкільного дитинства, його особливої ролі в розвитку особистості; збереження дитячої субкультури; створення сприятливих умов для формування особистісної зрілості дитини, її базових якостей; пріоритет повноцінного проживання дитиною сьогодення у порівнянні з підготовкою до майбутнього етапу життя; повага до дитини, врахування індивідуального особистого досвіду дошкільника; компетентнісний підхід до розвитку особистості, збалансованість набутих знань, умінь, навичок, сформованих бажань, інтересів, намірів та особистісних якостей і вольової поведінки дитини [1].

Ми поділяємо думку про дошкільний вік як найбільш сенситивний для виховання культури поведінки тому, що саме в цей період життя закладаються основи ціннісних орієнтацій особистості, виникають перші світоглядні уявлення, спостерігається надзвичайна пластичність психіки (І. Бех, Л. Виготський, С. Рубінштейн); висока емоційна сприйнятливність (О. Запорожець); з'являються такі особистісні новоутворення, як внутрішні етичні інстанції (Л. Божович, Д. Ельконін); формується самооцінка (М. Лісіна, О. Сілвестру), виявляється бажання бути визнаним в колі однолітків, дорослих. Вищезазнані характеристики є підґрунтям для закладення основ характеру маленької людини, її ставлення до навколишнього

світу, до самої себе, до інших, засвоєння норм культури поведінки, формування якостей, які роблять її людиною.

Вихователь – носій і транслятор певного ідеалу культури в суспільстві, що володіє особистими якостями (чесність, порядність, доброзичливість, толерантність, гуманізм, моральність, культура поведінки), прояв яких важливий для успішного розв'язання професійних завдань. Спостерігаючи за вихователем, діти формують свою особисту поведінку, свої моральні якості та особисті погляди. Слідкуючи за манерою поведінки вихователя, дитина створює своє бачення «правильно – не правильно», «добре – погано», «позитивне – негативне». Тож вихователь дітей дошкільного віку повинен правильно розставити життєві орієнтири на користі дітей, а для цього він сам повинен мати правильні уявлення про навколишній світ та людей у ньому [3].

Таким чином, для досягнення високих результатів у вихованні дітей педагог повинен володіти певними особистісними якостями: здатність до рефлексії (усвідомлення суб'єктом того, як його сприймає суб'єкт по спілкуванню) і контролю результатів педагогічної діяльності, співробітництва з дитиною на засадах гуманізму, розвитку її особистості; здатність виявляти і враховувати інтереси дітей, їхнє право на повагу, емоційно і морально підтримувати їх, прагнення до емоційної близькості у спілкуванні з ними, уміння спрямовувати його на забезпечення психологічного комфорту і своєчасного розвитку особистості; постійна налаштованість на розширення знань, самонавчання і самовиховання для вдосконалення своєї педагогічної майстерності.

Хотілося б зауважити, що підготовка майбутніх фахівців до професійної діяльності оцінюється не лише результативністю їх фахового становлення, але й ефективністю особистісного зростання та включає наступні складові компоненти: зміст підготовки відповідно до цілей, конкретних завдань та специфіки професійної кваліфікації цієї підготовки (зміст підготовки

розглядається як мета та результат фахової підготовки у відповідності до освітньо-кваліфікаційного рівня); педагог як конструктор та організатор процесу навчання, розвитку і виховання майбутнього фахівця; педагогічний інструментарій – методи, прийоми, засоби навчальної взаємодії, організаційні форми навчання; суб'єкт навчання як активний учасник навчальної діяльності, результатом якої є особистісне оволодіння професійним досвідом та вміння його творчо застосовувати у майбутній діяльності [4].

З огляду на вищезазначене, підготовка майбутніх вихователів є актуальним та значущим питанням і базується на ефективній побудові навчального процесу закладу вищої освіти.

Список використаної літератури:

1. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні (нова редакція). *Дошкільне виховання*. 2012. №7. С.4-19.

2. Беленька Г.В. Підготовка вихователя до розвитку особистості дитини в дошкільному віці: монографія / Г. В. Беленька, О. Л. Богініч, З. Н. Борисова та ін. К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2009. 310 с.

3. Ковшар О. Формування інноваційного мислення майбутніх педагогів-дошкільників. Керівництво процесом створення соціокультурного простору в дошкільних навчальних закладах для розвитку загальної креативності учасників педагогічного процесу: зб. наук. та наук.-метод. праць. Кривий Ріг: КДПУ, 2011. С. 4–9.

4. Коновалова К. І. До проблеми професійної підготовки майбутніх вихователів до педагогічної діяльності. *Науковий вісник МНУ*. 2015. № 2 (49). С. 88-92.

Годзюмаха К.,
магістрантка,
наук. кер. – Кравчук Н., к.п.н.,
доцент кафедри психології та
педагогіки дитини,
Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини,
м. Умань

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПРОБЛЕМИ НЕГАТИВНИХ ПСИХІЧНИХ СТАНІВ ДОШКІЛЬНИКІВ

Дослідження особливостей психокорекції негативних психічних станів набуває особливого значення у період дошкільного дитинства, оскільки у цей період відбувається інтенсивний розвиток особистості, формування її інтелектуальної, емоційно-вольової, мотиваційної сфер, системи ціннісних орієнтацій. Домінування зазначених станів деструктивно позначається на життєдіяльності дітей, перебігу процесів їх особистісного розвитку та самореалізації.

Фундаментальними засадами вивчення проблем психічних станів особистості є праці В. Ганзена, Є. Ільїна, Г. Костюка, М. Левітова, О. Леонтєва, С. Максименка, О. Прохорова С. Рубінштейна, О. Чебикіна та ін. Окремі аспекти досліджуваної проблеми висвітлено у розробках вітчизняних і зарубіжних учених. Зокрема, дослідженню особливостей взаємозв'язків психічних станів із властивостями особистості присвячено наукові праці І. Аршави, І. Мазохи, О. Махнач, Т. Немчіна, Є. Тополова та інших; особливості перебігу окремих негативних психічних станів особистості розглядалися В. Астаповим, Ф. Василюком, В. Гузенком, Є. Калюжною, А. Сосновіковою, С. Томчуком та іншими; методи оптимізації психічних станів представлено у роботах І. Волженцевої, Т. Гречко, Л. Гримак, О. Квашук, В. Павелківа, С. Шебанової, О. Холодової, Т. Яценко

та інших. Проте, різноплановість та фрагментарність наукових досліджень зумовлюють наявні прогалини у розумінні розвитку негативних психічних станів як системного феномену, динаміки їх розвитку, взаємозв'язків, типологізації, чинників та пошуку засобів психокорекції. Зокрема, дослідження психокорекції негативних психічних станів дітей, як окремий дослідницький предмет, залишається досі не розкритим належною мірою.

Початок систематичного вивчення психічних станів як окремого поняття поклав У. Джемс, який трактував психологію як науку про психічні стани людини. Психічні стани автор відносив до станів свідомості, що характеризуються властивостями мінливості, вибірковості, безперервності та носять особистісний характер [2].

Вагомий внесок у розвиток розуміння сутності та фізіологічних механізмів психічних станів був зроблений В.М. Бехтеревим, І. Павловим, І. Сеченовим та ін. І. Сеченовим була сформульована ідея про принцип зворотнього зв'язку, що є одним з основних принципів організації психічної діяльності, формування, протікання та психічної регуляції станів. Дослідження І. Павлова дозволили розкрити фізіологічні механізми психічних станів, їх безумовно-рефлекторну та умовно-рефлекторну природу, виокремити риси, що їх характеризують (реальність, дієвість і плідність). Фізіологічною основою психічних станів за І. Павловим є «певний функціональний рівень» кори головного мозку, що утворюється під впливом сукупності зовнішніх та внутрішніх подразників.

У сучасних психологічних словниках «психічний стан» визначається як поняття, що використовується для умовного виокремлення в психіці індивіда відносно статичного моменту на відміну від поняття «психічний процес», та одночасно підкреслюються динамічні моменти психіки на відміну від поняття «психічна властивість» [5]. Також зазначається, що до складу цієї категорії входять різні види інтегрованого

відображення впливів на суб'єкт внутрішніх та зовнішніх стимулів без чіткого усвідомлення їх предметного змісту [5].

Вперше загальна проблема психічних станів як самостійної категорії, що є відмінною від психічних процесів та властивостей, була сформована та розглянута М. Левітовим [4]. Ученим узагальнено праці попередніх років та досліджено особливості прояву психічних станів, механізми їх виникнення, взаємозв'язок із психічними процесами та властивостями. Згідно з М. Левітовим «психічний стан – це цілісна характеристика психічної діяльності за певний період часу, в якій відображається своєрідність перебігу психічних процесів в залежності від предметів та явищ дійсності, що відображаються, попереднього стану та психічних властивостей особистості» [4, с. 20].

Є. Ільїн визначає стан, як цілісну реакцію функціональних систем особистості на зовнішні та внутрішні стимули, що спрямовані на досягнення корисного результату [3, с. 18]. Автор виокремлює особливий вид станів – психофізіологічний стан, як причинно-зумовлене явище, реакцію не окремої системи чи органу, а особистості в цілому, зі включенням у реагування субсистем керування та регулювання. Серед їх структурних компонентів виокремлено психічні, вегетативні та рухові характеристики, що є невіддільними та складають специфічну характеристику кожного стану [3].

За В. Ганzenом, психічний стан – це цілісна, динамічна, рівнева (кількісна) та змістовна (якісна) характеристика індивідуальної актуальної свідомості, що детермінується набором актуалізованих властивостей особистості. Серед основних компонентів стану називаються перцептивний, вольовий, афективний та мисленневий. Серед структурних складових психічного стану були виокремлені фізіологічний, психофізіологічний, психологічний та соціально-психологічний підрівні [1].

У працях О. Прохорова узагальнено та інтегровано теоретичні та практичні дослідження і запропоновано концептуальні положення щодо зв'язків та єдності психічних станів із переживаннями й поведінкою особистості, зумовлення психічного стану ситуацією. Психічний стан розглядається як цілісна, активна реакція особистості на зовнішні та внутрішні впливи. О. Прохоров дає наступне визначення: «психічний стан – це відображення особистістю ситуації у вигляді стійкого цілісного синдрому в динаміці психічної діяльності, що виражається в єдності поведінки та переживання в певному континуумі часу» [6, с. 5]. Дане визначення включає у себе основні ознаки психічних станів: цілісність, ситуативність, стійкість у часі, єдність переживання та поведінки, зв'язок з особистісними властивостями та психічними процесами. Основними функціями психічного стану є: регулятивна – підтримка гармонійних відношень між структурами й утвореннями особистості та організму; інтегративна – об'єднання окремих психічних станів та утворення функціональних одиниць (процес–стан–властивість), що складаються з ієрархічно організованих у єдину цілісну сукупність психічних процесів і психологічних властивостей [6].

Отже, психічний стан дослідниками розглядається як складне, інтегративне, цілісне поліфункціональне та поліструктурне явище психічного життя особистості, що виступає зв'язуючою ланкою між психічними процесами та властивостями; як складний інтегративний прояв психіки в усій сукупності її взаємозв'язків, у якому відображаються психологічні властивості та характер впливу зовнішніх чинників на особистість; як засіб організації психічних процесів і формування особистісних властивостей, що забезпечує певний

рівень мобілізації та активності особистості, сприяє чи перешкоджає продуктивній психічній діяльності.

Список використаної літератури:

1. Ганзен В. А. Системный подход к анализу, описанию и экспериментальному исследованию психических состояний человека. *Экспериментальная и прикладная психология* / [под ред. А. А. Крылова и сотр.]. Л. : Изд-во Ленингр. ун-та, 1981.

2. Джемс У. Психология / [под ред. Л. Н. Петровской]. М. : Педагогика, 1991. 369 с.

3. Ильин Е. П. Психофизиология состояний человека. СПб. : Питер, 2005. 412 с.

4. Левитов Н. Д. О психических состояниях человека. М. : Просвещение, 1964. 344 с.

5. Приходько Ю. О., Юрченко В. І. Психологічний словник-довідник: Навч. посіб., 4-те вид., випр. і доп. К.: Каравела, 2020. 418 с.

6. Прохоров А. О. Теоретические и практические аспекты проблемы психических состояний личности. Самара, 1991, 113 с.

*Гладюк Т.,
кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри педагогіки і методики
початкової та дошкільної освіти,
Тернопільський національний педагогічний
університет імені В. Гнатюка,
м. Тернопіль*

ФОРМУВАННЯ ТВОРЧИХ ЯКОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ У ПРОЦЕСІ ПРИРОДНИЧО-МЕТОДИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ

В умовах війни в Україні, реалізації нового Базового компоненту дошкільної освіти (2021 р.) перед закладами вищої освіти стоїть завдання підготовки творчих майбутніх вихователів, які мають бути готовими до нестандартного розв'язання завдань та практичних проблем у галузі дошкільної освіти з розвитку,

навчання і виховання дітей в постійно мінливих умовах сьогодення. Адже від готовності вихователя креативно підходити до виконання своїх професійних обов'язків, його відповідальності, творчих якостей, ерудиції залежить успішність його діяльності.

Проблемі підготовки майбутніх фахівців закладів дошкільної освіти до творчої діяльності, розвитку творчих якостей вихователів присвячено праці С. Гаврилюк, О. Поліщук, В. Ляпунової, С. Жейнової та ін.

Природничо-методична підготовка є складовою професійної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти. Вона спрямована на формування у студентів природничо-наукової та методичної компетентностей, готовності до реалізації завдань еколого-природничої освіти дошкільників. У процесі природничо-методичної підготовки відбувається розвиток творчих якостей майбутнього педагога, який має бути здатний до майбутньої інноваційної діяльності в умовах сучасного закладу дошкільної освіти.

Серед важливих якостей вихователів виділяють активність, цілеспрямованість, ініціативність, почуття гумору, багату уяву, розвинуту інтуїцію тощо. Дослідники наголошують на креативності як важливій особистісній якості, що необхідна для творчої самореалізації майбутнього фахівця, і яка проявляється в мисленні й почуттях, у спілкуванні й окремих видах діяльності. Її ознаками є «пошуково-перетворювальний стиль мислення; розвинені інтелектуально-логічні здібності (уміння аналізувати, обґрунтовувати, пояснювати, виділяти головне тощо); проблемне бачення; творча фантазія, розвинута уява» [1, с. 82; 2 с. 6].

Формування творчих якостей майбутніх вихователів у процесі природничо-методичної підготовки потребує створення умов для стимулювання ініціативи, пошукової активності студентів, винахідливості та фантазування, розвитку творчого мислення, самовираження студентів.

Однією із важливих умов формування творчих якостей майбутніх фахівців у галузі дошкільної освіти є створення на заняттях такого розвивального середовища, яке ґрунтується на повазі до особистості, діалогічному спілкуванні, емпатії та рефлексії, співробітництві та співтворчості. За таких умов студенти проявляють доброзичливість, взаємну довіру, готовність висловлювати думку і відстоювати свою позицію. Діалогізація освітнього середовища стимулює творчу активність і самостійність студентів у процесі їх професійної підготовки до реалізації завдань еколого-природничої освіти дошкільників, зазначають О. Грошовенко, Л. Присяжнюк [4, с. 119].

Другою важливою умовою розвитку творчих якостей майбутніх фахівців у процесі природничо-методичної підготовки є використання активних методів у навчанні студентів, зокрема аналіз професійних ситуацій, пошуково-дослідницька діяльність, творчі проекти, ділові та рольові ігри, метод актуалізації творчих вправ, метод перевтілення тощо [3, с. 32].

На думку дослідників, ефективними у роботі зі студентами є інтерактивні та дослідницькі методи навчання. Це зумовлено тим, що їх особливостями є пошуковий, творчий характер та стимулювання пізнавальної діяльності студентів.

Таким чином, умовами формування творчих якостей майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у процесі природничо-методичної підготовки є створення на заняттях особливого розвивального середовища, використання активних, інтерактивних і дослідницьких методів навчання студентів.

Список використаних джерел:

1. Гаврилюк С.М., Поліщук О.В. Методологічні засади розвитку педагогічної творчості майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Педагогічні науки.* 2017. Випуск 2 (88). С. 80-85.

2. Гаврилюк С. Професійна підготовка майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів до педагогічної творчості в контексті тенденцій розвитку сучасної дошкільної освіти.

URL:https://library.udpu.edu.ua/library_files/psuh_pedagog_probl_sil_sk_shkolu/44/visnuk_48.pdf

3. Ляпунова В., Жейнова С. Використання методів формування творчих якостей майбутніх вихователів у процесі професійної підготовки. *Молодь і ринок* №4 (190), 2021. С. 29-34.

4. Присяжнюк Л.А., Грошовенко О.П. Підготовка майбутніх вихователів до реалізації завдань еколого-природничої освіти дошкільників у контексті оновлення Стандартів вищої освіти. *Освітній дискурс: збірник наукових праць*. Київ: «Видавництво «Гілея», 2018. Випуск 9 (11-12). С. 112 - 121.

Журавко Т.,
викладач-стажист
кафедри психології та педагогіки
розвитку дитини
Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини,
м. Умань

БЕЗПЕЧНЕ МИРНЕ ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ ДЛЯ ДОШКІЛЬНИКІВ

Створення мирного середовища як умови встановлення демократичних цінностей є орієнтиром для розбудови держави. Враховуючи сучасний етап соціокультурного розвитку України, необхідно констатувати зміну уявлень про шляхи вирішення конфліктів. Надзвичайно гостро проблема мирного врегулювання конфліктів виділяється в аспекті реформування системи освіти. Заклади освіти ставлять за мету всебічний розвиток дитини, створення умов для засвоєння ефективних моделей поведінки з

ровесниками, проте часті явища цькування, булінгу та високий рівень конфліктності серед однолітків не дозволяє в повній мірі досягти поставлених цілей.

Вирішення означених проблем актуалізує питання побудови безпечного, мирного освітнього простору, який передбачає впровадження в систему освіти технології вирішення конфліктів шляхом співробітництва. Важливими кроками в цьому напрямку є: формування у здобувачів освіти здатності протистояти булінгу, навичок ненасильницької поведінки, побудови конструктивного діалогу, розуміння поняття «мир», усвідомлення власної значущості у миробудуванні, усвідомлення конфлікту як важливої та невід'ємної частини життя, створення особистої мирної стратегії поведінки в конфлікті [1, с. 4–5].

Дослідження українських науковців в основному спираються на зарубіжний досвід (Л. Лушпай). Зокрема, проблему насильства в освітньому середовищі на сучасному етапі розробляють такі українські вчені як С. Бурова, М. Дмитренко, О. Лавриненко, В. Панок, В. Синьов та ін. Заслужують уваги і праці О. Барліт, А. Барліт, А. Король та ін. [2, с. 24].

Необхідно пам'ятати, навчаючи дітей безпечній поведінці, важливо не залякати їх, не зламати їхньої природньої допитливості та зацікавленості оточуючим світом. Головне правило для вихователів та батьків – не лякати дітей можливою небезпекою, а виховувати розумну обережність.

Перевага в освітньому процесі надається цікавим довірливим бесідам, розмовам, моделюванню та аналізу певних ситуацій, дидактичним та сюжетно-рольовим іграм.

Більше уваги приділяємо організації різних видів діяльності, спрямованих на набуття певних навичок поведінки, досвіду, самостійного пошуку виходів з непростих ситуацій, навчанню приймати виважені, продумані рішення. Адже все, чого навчають дітей, вони повинні вміти застосовувати в реальному житті, на практиці [1, с. 4–5].

Щоб здійснювати плідну роботу з дітьми, систематично проводити роботу з педагогічним колективом та батьками, перед якими стоять три найважливіші завдання:

1. Створити безпечні умови для життєдіяльності дитини.
2. Сформувати в дитини уміння передбачати наслідки своїх вчинків.
3. Виробити в дитини навички практичних дій під час виникнення.

Для цього використовуємо весь арсенал методичної роботи з педагогічними працівниками. Така робота має бути комплексною та різноплановою. Перш ніж чомусь навчати дошкільників, педагоги повинні самі отримати чіткі знання та оволодіти навичками щодо зазначеного питання. Але головне – донести до свідомості дітей розуміння про цінність, неповторність кожної людини, викликати у них бажання опікуватися власним здоров'ям, бути обачним та цінувати особисту безпеку й життя. Але навчаючи, вихователь перш за все має здійснювати педагогічно-виховну роботу, керуючись наступними захисними принципами:

- перебування дітей у полі зору дорослих та підтримання контакту з ними – запорука особистої безпеки кожного вихованця;
- формування у дітей уявлень про існуючу в навколишньому середовищі небезпеку (зокрема, від незнайомих) – основний метод захисту дітей;
- вироблення і доведення до автоматизму у дітей звички зачиняти двері – засіб особистого захисту вихованців і захисту їхнього житла від злодіїв;
- виховання і дітей розсудливості та обережності при виборі місць для ігор – запобігання випадкам дитячого травматизму.

Спільна робота з педагогами, дітьми, батьками забезпечить дітям перед вступом до школи різноманітно та повно засвоїти навички практичної безпечної життєдіяльності й усвідомити, що

її життя та здоров'я – це найдорожче багатство. А дотримання дітьми правил безпечної поведінки та захисних принципів обов'язково допоможе їм у різних життєвих ситуаціях.

Список використаних джерел:

1. Андрєєнкова В. Л., Левченко К. Б., Лунченко Н. В., Матвійчук М. М. Комплект освітніх програм «Вирішення конфліктів мирним шляхом. Базові навички медіації». К. 2018. 140 с.

2. Барліт О. О. Соціально-педагогічна та психологічна проблема булінгу в освітньому середовищі. Запоріжжя : Олекс, 2011. 52 с.

Залізник А.

*кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри дошкільної освіти,
Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини,
м. Умань*

КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА ПРОЦЕСУ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО ПЕДАГОГІЧНОЇ ТВОРЧОСТІ

У найголовніших освітянських документах окреслено основні принципи розбудови освіти. Завдання професійної освіти – підготовка кваліфікованого фахівця, конкурентоспроможного на ринку праці, відповідального, компетентного, який володіє не лише знаннями, високими моральними якостями, а й уміє діяти адекватно у відповідних ситуаціях, застосовуючи знання й беручи на себе відповідальність за свою діяльність та готового до постійного професійного росту й професійної мобільності.

Питанню професійної компетентності педагога присвячені дослідження вітчизняних та зарубіжних науковців:

М. Галагузова, В. Давидова, Є. Джимез, О. Добудьмо, Н. Кузьміної, В. Ландшеєра, М. Леннон, А. Маркової, П. Мерсер, В. Подоляка, С. Тищенко, А. Хутірського, О. Шиян та інших.

Значним внеском у професійну підготовку педагогічних кадрів нової формації на засадах компетентнісно-орієнтованого підходу стали праці В. Анищенка, І. Бежа, С. Гончаренка, І. Зязюна, Л. Кондрашової, О. Михайличенка, О. Сухомлинської.

Сучасними підходами до проблеми визначення професійної компетентності педагога, розкриття сутності складових її компонентів опікуються М Єрмоленко, І. Ісаєв, Т. Леонтєва, В. Міжеріков та інші.

Професійна компетентність педагогічних працівників є предметом уваги сучасних дослідників ХХ-ХХІ століття (А. Алексюк, Д. Белухін, І. Зязюн, С. Гончаренко, А. Маркова, Л. Масол, Н. Ничкало, О. Пехота, Л. Пуховська, В. Семиченко, В. Сластьонін та ін.). Формування основ педагогічної культури учителя є одним із найважливіших завдань під час підготовки та підвищення кваліфікації педагогічних кадрів.

Для висвітлення сутності поняття «професійна компетентність», перш за все з'ясуємо трактування таких базових понять як «компетентність» і «компетенція». Зауважимо, що похідним від поняття «компетентність» є «компетенція».

У великому тлумачному словнику сучасної української мови вказується, що «компетентність – властивість за значенням компетентний. Компетентний:

1. Який має достатні знання в якій-небудь галузі; який з чим-небудь добре обізнаний; тямущий...
2. Який має певні повноваження; повноправний, повновладний”.

Цей же словник подає таке визначення поняття „компетенція:

1. Добра обізнаність із чим-небудь.
2. Коло повноважень якої-небудь організації, установи або особи» [1, с. 445].

З позиції соціальної педагогіки, компетентність – це «володіння компетенцією; володіння знаннями, які дозволяють робити висновок про що небудь» [2, с. 125]. Згідно цього визначення компетенція є теоретичною частиною компетентності.

У спеціальній літературі поняття «компетенція» розглядається як знання, досвід в тій чи іншій сфері.

Зауважимо, що більшість педагогів погоджуються з тим, що поняття «компетенція» – це перелік соціальних вимог до освітньої професійної підготовки фахівця, а «компетентність» – комплексна інтегральна характеристика особистості, яка включає смислові, світоглядні, операційно-діяльнісні якості. Компетентність здобувається в діяльності, притаманна будь-якому індивіду та проявляється тією чи іншою мірою. Дані поняття включають у себе такі складові: спрямованість особистості (мотивація, ціннісні орієнтації, готовність), гнучкість мислення, риси характеру (самостійність, цілеспрямованість, вольові якості).

Отже, у науковій літературі до поняття «компетентності» включають певні знання, уміння й досвід їх використання.

Нами було з'ясовано, що в освіті поняття «компетентність» поширилося відносно недавно і в зв'язку з цим у педагогічній науці зародився компетентнісний підхід.

Модель підготовки майбутнього педагога до педагогічної творчості створено з позицій особистісно орієнтованого та компетентнісного підходів, які забезпечують розвиток особистості студента та уможливають його всебічну реалізацію на основі конкретних здібностей, нахилів, інтересів, особистісних цінностей. Особистісно орієнтована підготовка майбутнього вихователя до означеної діяльності вимагає, щоб така модель не обмежувалася у вищій школі, а спрямовувалася на дошкільний заклад, батьків, старших дошкільників. Компетентнісний підхід становить цілісну систему визначення мети, завдань, змісту, спрямовує на формування професійної компетентності педагога,

є складним індивідуально-психологічним утворенням, що інтегрує знання, уміння, досвід і значимі особистісні якості. Це означає: бути всебічно обізнаним, ерудованим, конкурентоспроможним на ринку освітніх послуг, здатним творчо розв'язувати життєві ситуації, мобілізувати при цьому свої знання, досвід й уміння. Ці підходи забезпечують розвиток студента та уможливають його всебічну реалізацію, спираючись на його конкретні здібності, нахили, інтереси, особистісні цінності.

Поняття «професійна компетентність», обумовлене інтегративною характеристикою, об'єднує такі терміни, як «професіоналізм», «кваліфікація», «професійні здібності» тощо.

Аналізуючи наукову літератури, ми дійшли висновку, що науковці, які досліджують проблеми компетентності педагога, у своїх працях по-різному визначають сутність цього поняття.

Список використаної літератури:

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / [уклад. гол. ред. В. Г. Бусел]. – К. : Ірпінь: ВТФ „Перун”, 2004. – 1440 с.
2. Словарь по социальной педагогике : [учеб. пособ. / авт.-сост. Л.Мардахаев]. – М. : Академия, 2002. – 368 с.

*Ігнатченко К.,
студентка-магістрантка,
Мелітопольський державний
педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького,
м. Мелітополь*

КОРЕКЦІЯ МОВЛЕННЄВИХ ПОРУШЕНЬ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ АРТ-ТЕРАПІЇ

Останнім часом в Україні збільшується кількість дітей з порушеннями психофізичного, у тому числі і мовленнєвого, розвитку. Порушення мовленнєвого розвитку визначається вченими як група різних видів відхилень у розвитку мовлення, що мають різну етіологію, патогенез, ступінь прояву.

Також мовленнєві порушення можна визначити як відхилення у мові того, хто говорить, від мовної норми, загальноприйнятої в певному мовному середовищі, і характеризуються тим, що: самостійно не зникають, а закріплюються; не відповідають віку дитини; вимагають логопедичного втручання залежно від їх характеру; виникнення неправильного мовлення у дитини може відбиватися на її подальшому розвитку, гальмуючи і спотворюючи його [2]. Саме тому виникає необхідність створення оптимальних умов та шляхів для отримання успішних результатів логопедичної корекції.

На сьогоднішній день зарубіжними та вітчизняними фахівцями накопичений багатий досвід використання арт-методів у роботі вчителя-логопеда з дітьми, зокрема, дошкільного віку (Т. Грабенко, Т. Зінкевич-Євстигнеєва, О. Медведева та ін.).

На наш погляд, для корекційної роботи з дітьми з порушеннями мовлення можливо використовувати адаптовані до дітей дошкільного віку засоби арт-терапії, які включають в себе

значний потенціал, що дає можливість якісно змінити процес розвитку мовлення.

Питання становлення, розвитку та застосування арт-терапії розглядалися такими науковцями, як Л. Виготський, О. Вознесенська, Н. Ветлугіна, А. Грішина, О. Деркач, Г. Добровольська, І. Євтушенко, Т. Зінкевич-Євстигнєєва, Т. Овчиннікова та ін.).

Арт-терапія – терапія засобами мистецтва, включає в себе такі окремі терапевтичні технології, як ізотерапія, казкотерапія, ігрова терапія, пісочна терапія, музична терапія, фототерапія, хромотерапія. Часто ці технології інтегровані, доповнюють одна одну. Використання засобів арт-терапії в корекційній роботі з дітьми з мовленнєвими порушеннями дає безсумнівні переваги в активізації мовленнєвої діяльності дітей. А широкий спектр засобів арт-терапії допомагає вчителю-логопеду перетворити корекційну роботу з дітьми на цікаву, живу та творчу подію [1].

Список використаних джерел:

1. Лебедева Л. Д. Арт-терапія в педагогіці. *Педагогіка*. 2000. № 9. С. 27-34.
2. Савінова Н.В. Розвиток та особливості логопедичної термінології: змістовий аспект. *Науковий часопис. Корекційна педагогіка*. С. 238-243.

*Мельник К.,
магістрантка, факультету
дошкільної та спеціальної освіти
наук. кер. – Скрипник Н., к. пед. н.,
доцент кафедри дошкільної освіти,
Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини,
м. Умань*

ОРГАНІЗАЦІЇ СУЧАСНИХ ФОРМ МЕТОДИЧНОЇ РОБОТИ В ЗАКЛАДАХ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Підвищення якості дошкільної освіти є важливим завданням, що вимагає мобілізації зовнішніх і внутрішніх ресурсів. У Законі України «Про дошкільну освіту», положеннях Національної доктрини розвитку освіти України у XXI столітті визначено сучасні орієнтири розвитку дошкільної ланки освіти, наголошено на необхідності посилення її наукового і методичного супроводу, оновлення стандартів, широкого впровадження сучасних освітніх технологій і нового покоління програмно-методичного забезпечення. За цих умов організація методичної роботи в закладах дошкільної освіти (надалі ЗДО) набуває першочергового значення.

Проблемі методичної роботи і способам її організації у закладах освіти присвячено чимало наукових досліджень та практичних інновацій. Розкрито особливості організації методичної роботи в закладах освіти різного рівня (А. Богуш, Н. Гавриш, О. Зайченко, К. Крутій, В. Мануйленко, Л. Поздняк, Скрипник Н. та ін.); схарактеризовано ефективність різноманітного практичного досвіду з організації методичної роботи у ЗДО (Л. Богославець, О. Василевська, Г. Васильєва, Г. Григоренко, Л. Калужька, Т.І.Шамова, Р.В. Шаповал та ін.); виявлено зміст і форми інновацій в організації методичної роботи вихователів (К. Белая, Н. Гавриш, К. Крутій, А. Морозова, Л. Поздняк та ін.)

Завдання дошкільної освіти, що сформульовані в наукових працях та сучасних програмах розвитку і виховання дитини дошкільного віку, висувають нові вимоги щодо якості методичної роботи в закладах дошкільної освіти, її змісту і способів організації. Їх реалізація зумовлена готовністю і здатністю вихователів до вирішення проблем дошкільної освіти в руслі нових освітніх цінностей і пріоритетів. Відповідно до цього постають оновлені цілі і завдання щодо організації методичної роботи вихователів і підвищення їхньої професійної компетентності [5]. Усі ці завдання має вирішувати вихователь-методист, який організує методичну роботу у ЗДО, спрямовує її на досягнення методичної компетентності і самостійності педагогів. Проте чинна науково-теоретична і нормативна база методичної роботи в дошкільному навчальному закладі зорієнтована на загальну формалізацію результатів методичної роботи, нівелювання індивідуальності вихователів, стилю їхньої професійної діяльності та її творчого характеру.

Актуальність покращення якості методичної роботи з педагогами ЗДО зумовили вибір теми кваліфікаційної магістерської роботи. Метою дослідження було вивчити, обґрунтувати й експериментально перевірити використання сучасних підходів до методичної роботи в закладах дошкільної освіти.

З метою вирішення поставлених завдань дослідження використано комплекс методів:

- *метод аналізу і синтезу* використано під час опрацювання теоретичних джерел з обраної проблеми та для визначення наукового апарату дослідження.

- для з'ясування стану організації методичної роботи з вихователями було використано *емпіричні методи*: аналіз чинних програм, річних планів роботи дошкільного закладу, навчально-виховних планів, планів роботи та іншої документації методиста.

- з метою перевірки ефективності методичної роботи використано методи цілеспрямованого спостереження за

діяльністю педагогів, бесіди, анкетування, аналіз роботи методиста.

У процесі проведення дослідницько-експериментальної роботи, спрямованої на удосконалення методичної роботи в ЗДО нами було отримані теоретичні висновки та практичні результати.

Аналіз наукової і методичної літератури виявив, що методична робота є обов'язковим та важливим складником освітньої діяльності закладу дошкільної освіти. Визначено, що цілеспрямована систематична методична робота в ЗДО сприяє розвитку професійної майстерності, творчого потенціалу педагогів, має позитивні наслідки в навчально-виховному процесі. Її завданнями є методичне забезпечення освітнього процесу, поширення серед вихователів і батьків сучасних психолого-педагогічних знань, створення сприятливих умов для самовдосконалення педагогів, забезпечення підтримки реалізації інноваційних форм методичної роботи.

Організація методичної роботи закладів дошкільної освіти розглядається як цілеспрямована робота методиста з метою підвищення педагогічної майстерності кожного педагога. Це керована діяльність, що має зміст, принципи, завдання, свої функції (зокрема: діагностична, прогностична, моделювальна, корегувальна, пропагандистська), а також інноваційні форми реалізації і передбачені результати [4].

Показником ефективності організації методичної роботи є професійно-методична компетентність вихователя-методиста ЗДО як сукупна характеристика професійної та методичної зрілості діяльності педагога, що виконується в межах його посадових обов'язків і відповідає визначеним нормам.

На основі визначених критеріїв і показників нами було схарактеризовано рівні професійно-методичної компетентності методистів: *організаційно-педагогічна компетентність* охоплює такі види компетенцій як соціокультурна та когнітивно-конструктивна (знання теоретичних і методичних засад щодо

навчання дітей, вміння прогнозувати і планувати роботу), *оцінно-регулятивна* (самооцінка готовності до означеного виду діяльності, визначення шляхів професійного самовдосконалення).

Ми розробили систему організаційного забезпечення методичної роботи «Я – успішний педагог» з використанням сучасних методів взаємодії учасників освітнього процесу. Під час підготовки цієї системи були використані ідеї таких знаних педагогів, як доктори педагогічних наук Наталії Гавриш, Катерини Крутій та Олени Пометун [2].

Метою цієї роботи було сприяння особистісно-професійному розвитку педагогів засобами організації їх активної взаємодії.

Для розв'язання означених завдань, пропонується використовувати традиційні методичні прийоми, ефективність яких підтверджено практикою, у поєднанні з сучасними інтерактивними заходами. Залежно від мети методичного заходу, інтерактивні вправи можна використовувати для активізації вихователів частково, а можна і повністю перетворювати традиційну форму роботи на інноваційну та інтерактивну.

Зазначимо, що інтерактивні форми надають привабливості методичній роботі, полегшують процес набуття педагогами нового досвіду, поліпшують емоційний фон спілкування, сприяють розвитку творчого потенціалу. Конкретні інтерактивні вправи, прийоми, заходи, апробовані й упроваджені Програмою, можна розподілити на види за метою організації:

- інформаційно-адаптивні вправи;
- інформаційно-творчі вправи;
- інтелектуальні ігри та ігри-змагання;
- вправи з розвитку особистості та самосприйняття.

Вважаємо, що забезпечення такої методичної роботи оптимізувало шляхи її реалізації та дало змогу диференційовано стимулювати педагогів до безперервного професійно-

особистісного розвитку, що у свою чергу, підвищило якість освітнього процесу в закладі дошкільної освіти.

Список використаних джерел:

1. Керівництво дошкільним навчальним закладом: Інформативно методичні матеріали на допомогу керівникові дошкільного навчального закладу. (2006) Тернопіль: Мандрівець.
2. Крутій К.Л., Маковецька Н.В. Управління дошкільним закладом: організація контролю та керівництва. – Вид. 2-е. – Запоріжжя: ТОВ «ЛПС. Лтд», 2003. – 100 с.
3. Мармаза О.І. Інноваційні підходи до управління навчальним закладом. – Х.: «Основа», 2004. – С. 195-198.
4. Методична робота з педагогічними кадрами в дошкільних закладах України: Зб. статей / За ред. Г.П. Лаврентьевої. – К.: ІСДО, 1993. – 100с.
5. Скрипник Н.І. Сучасні тенденції організації методичної роботи в закладі дошкільної освіти // *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету*. [голов. ред. О.І. Безлюдний]. Умань: Візаві, 2021. Вип. 3. С.143-150. <http://znp.udpu.edu.ua/article/view/241759>

*Писарчук О.Т.,
кандидат педагогічних наук, доцент,
Тернопільський національний педагогічний
університет ім. В. Гнатюка
Руденський Р.,
асистент,
Тернопільський національний педагогічний
університет ім. В. Гнатюка,
м. Тернопіль*

**ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО
ПРОЄКТУВАННЯ ПРЕДМЕТНО-ІГРОВОГО
СЕРЕДОВИЩА ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ
(на матеріалі осередка настільних ігор)**

Особистість дитини формується під впливом багатьох чинників, одним із яких є середовище життя, навчання виховання й розвитку дошкільника [3]. Майбутні фахівці дошкільної освіти повинні усвідомлювати діалектичну зумовленість і єдність понять «навколишнє середовище» та «освітньо-розвивальне середовище» (далі – ОРС). Передусім, наголосимо, навколишнє середовище повинно відповідати структурі когнітивної (пізнавальної) сфери дитини передбачати можливості вільного розвитку ігрової та інших видів її діяльності. Насичене та раціонально облаштоване предметно-ігрове та природне розвивальне середовище є місцем для тривалих ігор дітей, стимулом, спонуканням до тривалих самостійних занять. Важливим компонентом освітньо-розвивального середовища, сприятливим для виникнення та розвитку самостійної діяльності, є соціальне оточення, тобто наявність кола спілкування з дітьми та дорослими [1, 3, 4]. Зауважимо, що настільно-друковані ігри завжди передбачають комунікативну взаємодію чи то в парі, чи мікрогрупі (3-4 дитини), підгрупі тощо. Отже, необхідно визначити та обґрунтувати теоретичні й практичні основи

створення такого середовища, яке б відповідало зоні найближчого розвитку дошкільника.

Важливо, щоб студенти збагнули, що предмети, меблі й обладнання розташовують з метою реалізації різних видів дитячої діяльності, тобто діяльнісний підхід є орієнтиром для проєктування предметно-просторового компонента середовища. Таким чином, організація дитячого простору полягає в проєктуванні осередків для дитячих видів діяльності, зокрема й ігрової як провідного типу діяльності дошкільника. Однак, практика роботи в закладах дошкільної освіти свідчить, що педагоги називають помилково “зонами”, “куточками”, “центрами” [2]. Це свідчить, про неусвідомлення сутності поняття “осередок дитячої діяльності”. Базуючись на основі діяльнісного підходу, а також на теорії ампліфікації життєвого досвіду дитини шляхом активно її діяльності (О. Запорожець), вважаємо, що осередок дитячої діяльності - це термін який істотно розкриває зміст сучасного розуміння поняття «предметно-ігрового середовища», в якому розгортаються різні види дитячої діяльності.

Однією із форм навчання здобувачів проєктування предметно-ігрового середовища є створення мудбордів (від англ. «*mood*» та «*board*» - дошка настрою, тематична дошка), зокрема прийомами колажування, аплікування. Така форма роботи, виправдовує себе, як під час навчання в режимі реального часу, так і в режимі онлайн. Однак, недоліком, як це часто буває, є те, що зображення, схеми, ілюстрації та фото, які добирають здобувачі часто є уявними, художніми творами, які віддалені від практики освітнього процесу в закладах дошкільної освіти. Важливо, при формулюванні завдання студентам наголосити, що зображення, малюнки, схеми та технічні креслення мають відображати реальну масову практику, хоча й наближену до ідеалу. Як засвідчила практика, найбільш вдалими, наближеними до реальних умов ЗДО України є створені мудборди саме осередків дитячої діяльності, а не компонентів структури

предметно-ігрового середовища. Зазначимо, що студентам така форма роботи до вподоби, оскільки їх не обмежують у виборі ресурсів, матеріалів виготовлення, пошуку зображень. Фактично, створення мудборда є усіченою формою проектної діяльності. Узагальнено етапи створення мудборда осередка дитячої діяльності можуть бути такі:

- 1) визначення мети й завдань проектування;
- 2) проведення дизайн-дослідження;
- 3) визначення унікальності й актуальності проектування осередка;
- 4) власне розробка мудборда осередка дитячої діяльності;
- 5) презентація\публікація проекту.

У процесі дизайн-дослідження першочерговим є аналіз нормативних документів, які чітко встановлюють мінімальні чи максимальні вимоги щодо організації того, чи іншого осередка дитячої діяльності. Наприклад, проектуючи осередок настільних ігор, доречно проаналізувати Примірний перелік іграшок, атрибутів, ігрового обладнання для дітей віком від 3 до 6 (7) років. Визначивши мінімальну кількість необхідних наборів для осередка, здобувачі шукають фотографії, ілюстрації, вирізки з газет та журналів – взірці цих наборів, а також встановлюють вимоги щодо меблевого забезпечення осередка. У цьому випадку, йдеться про столики відповідно до зросту дітей (1-2 шт) для парних та підгрупових ігор до 4-х дітей, а також стелажі для зберігання ігор. Доречно звернути увагу на зміст акуратного використання поліграфічних комплектів, їх зберігання, вчасного підклеювання чи заміни елементів гри.

Список використаних джерел:

1. Крутій К. Л. Коуч-зшиток до дисципліни «Педагогіка раннього і дошкільного дитинства» підготовки СВО бакалавра / К. Л. Крутій; Вінницький державний педагогічний університет ім. М. Коцюбинського. Вінниця, 2020. 194 с.

2. Луценко І. Проєктуємо предметно-ігрове середовище групи. *Дошкільне виховання*. 2021. № 5. С. 5-9.

3. Писарчук О. Т. Особливості формування предметно-розвивального середовища дошкільного навчального закладу. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка. Сер. Педагогіка*. Тернопіль: ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2014. № 4. С. 9–17.

4. Середовище, що належить дітям: порадник для педагогів закладів дошкільної освіти / упор. : Н. Софій, Ю. Найда. Київ: ЮНІСЕФ, 2019. 68 с.

Попиченко С.,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри дошкільної освіти,
Гнатишена Л.,
магістрантка
факультету дошкільної та спеціальної освіти,
Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини,
м. Умань

РОЗВИТОК ПІЗНАВАЛЬНИХ ПРОЦЕСІВ ДОШКІЛЬНИКІВ У КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ ДО ШКІЛЬНОГО УЧІННЯ

У нових економічних, соціокультурних умовах сьогодення значна увага суспільства привернута до освіти як необхідної передумови економічного процвітання, соціального прогресу, засобу інтелектуального та особистісного розвитку людини. Освітня політика нашої держави спрямовується на розбудову нової української школи з метою підвищення якості та конкурентноспроможності освіти, входження її до європейського та світового освітнього простору.

Сучасні реформи освіти ґрунтуються на ідеї її неперервності, що визріла в умовах розвитку педагогічної науки та освітньої практики. Неперервність розуміється як єдність, взаємозв'язок та узгодженість усіх компонентів освіти – мети, змісту, методів, організаційних форм з урахуванням вікових особливостей дітей на всіх рівнях освіти.

Реалізація принципу неперервності освіти має починатися із забезпечення наступності між першими її сходинками – дошкільною і початковою освітою.

У Базовому компоненті дошкільної освіти (Державному стандарті дошкільної освіти) нової редакції зазначається: «Ключові для дошкільної освіти компетентності дитини...мають продовження в освітньому процесі початкової школи та впродовж життя», «створюють базу для збагачення та поглиблення змісту освіти у початковій та середній школі» [1, с.6].

Проблема наступності дошкільної і початкової освіти була предметом дослідження багатьох учених: А. М. Богуш, Л. В. Іщенко, О. В. Ковшар, О. Л. Кононко, В. К. Котирло, В. Г. Кузя, Т. О. Піроженко, З. П. Плохій, О. В. Проскури, О. Я. Савченко, Т. М. Степанової та інших. Учені одностайні в тому, що наступність передбачає поступовий перехід від дошкільної ланки освіти до початкової, врахування досягнутого рівня розвитку дитини, активне використання здобутих знань, умінь і навичок в освітньому процесі; сприяє створенню єдиної, динамічної перспективної системи освіти старших дошкільників і молодших школярів.

Цінними є міркування видатного українського педагога В. О. Сухомлинського стосовно наступності дошкільної і початкової освіти: «Досвід переконав наш педагогічний колектив, що школа не повинна вносити різкого перелому у життя дітей. Нехай ставши учнем, дитина продовжує робити сьогодні те, що робила вчора. Нехай нове з'являється в її житті поступово і не приголомшує лавиною вражень» [3, с. 184].

Увагу освітян до означеної проблеми засвідчують розроблені і затверджені «Інструктивно-методичні рекомендації щодо забезпечення наступності дошкільної та початкової освіти», в яких зазначається: «Забезпечення неперервності здобуття людиною освіти є можливим за умови реалізації принципів перспективності і наступності між суміжними ланками освіти, зокрема дошкільною і початковою. З переходом загальної середньої освіти на нові терміни, структуру та зміст навчання актуалізується питання пошуку шляхів забезпечення цілісного розвитку особистості на різних рівнях освіти» [2, с.1].

Для забезпечення наступності цих перших двох ланок освіти, успішного проходження періоду адаптації до умов шкільного учіння необхідна сформована психологічна готовність дитини до систематичного учіння в школі, що є підсумком усього її розвитку в дошкільному віці, визначається фахівцями як складне системне утворення, що забезпечує здатність дитини виконувати учбові завдання і шкільні обов'язки, зумовлену рівнем її індивідуально-психологічного розвитку. Особливу роль у забезпеченні готовності до шкільного учіння відіграє рівень пізнавального розвитку дитини.

Дошкільне дитинство – оптимальний період для розвитку пізнавальної сфери. На цьому віковому етапі особливого значення набуває розвиток образних форм пізнання довкілля – сприймання, образного мислення, уяви. Починає формуватися в різних видах діяльності соціально значуща складова якість особистості – пізнавальна активність. Тому одним із найважливіших напрямків в освітній роботі з дітьми є розвиток їхньої пізнавальної сфери, розвиток індивідуальних пізнавальних здібностей кожної дитини.

Розвиток пізнавальних психічних процесів призводить до того, що наприкінці дошкільного віку дитина стає готовою до прийняття нової для неї соціальної ролі школяра, засвоєння нової (учбової) діяльності і системи узагальнених знань, що становлять

основу наук. Іншими словами, у неї формується психологічна готовність до систематичного учіння в школі.

Особливості розвитку пізнавальних процесів у дошкільників впливають на інтелектуальну складову їх готовності до шкільного учіння, тому діти з низьким рівнем розвитку сприйняття, уваги, пам'яті, мислення чи уяви потребують цілеспрямованого психолого-педагогічного супроводу розвитку пізнавальних процесів.

Психолого-педагогічний супровід розвитку пізнавальних процесів дошкільників орієнтується на зростання вікових показників розподілу і стійкості уваги; забезпечення компенсаційного обсягу короткочасної пам'яті та інших мнемічних властивостей; подолання нерівномірності розвитку розумових процесів; формування уміння встановлювати зв'язки між предметами і явищами; розвиток творчої уяви.

Ефективність психолого-педагогічного супроводу забезпечують: організація освітнього середовища, яка дозволяє реалізувати індивідуально-особистісний потенціал дитини; доброзичливе, але разом з тим об'єктивне ставлення дорослих до дитини, їх зацікавленість у сприянні розвитку дошкільника; врахування особистісних якостей, індивідуально-типологічних особливостей дітей.

Цілеспрямований комплексний вплив на психічний розвиток дітей, зміна методики взаємодії дорослого з дошкільниками, спільна робота педагогів та батьків дозволяють покращити рівень розвитку пізнавальних процесів, зменшують негативні наслідки яскраво вираженої нерівномірності їх розвитку.

Отже, важливими показниками готовності до шкільного учіння є сформованість пізнавальних психічних процесів, завдяки яким дитина одержує знання про довкілля та про себе, засвоює нову інформацію, запам'ятовує, розв'язує певні завдання.

Підготовка дитини до шкільного періоду розвитку – одне з найважливіших завдань дошкільної освіти. Головною умовою

повноцінного розвитку дитини є цілеспрямоване і усвідомлене керівництво з боку дорослих – педагогів і батьків, що можливо лише тоді, коли робота з дитиною побудована на чіткому розумінні закономірностей психічного розвитку і специфіки наступних вікових етапів, знанні того, які вікові новоутворення є підґрунтям подальшого розвитку дитини.

Список використаних джерел:

1. Базовий компонент дошкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освіти) нова редакція. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://pedpresa.com.ua/205021-bazovuj-komponent-doshkilnoyi-osvity.html>.

2. Інструктивно-методичні рекомендації щодо забезпечення наступності дошкільної та початкової освіти / Додаток до листа МОН України від 19.04.2018 № 1/9-249. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/doshkilna/nastupnist/list.pdf>.

2. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям. – К.: Видавництво «Акта», 2012. 564 с.

Скрипник Н.,

*кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри дошкільної освіти,
Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини,
м. Умань*

РОЛЬ МИСТЕЦТВА У ФОРМУВАННІ СПІВЧУТТЯ ДОШКІЛЬНИКІВ ДО ОТОЧУЮЧИХ

Формування і розвиток гуманних почуттів особистості на сьогодні є одним із важливих завдань освіти. Одним із найефективніших засобів формування почуттів дітей у дошкільному віці вважається мистецтво. Зокрема такі його види як: музика, слово та зображувальне вираження.

У науково-педагогічній літературі формування гуманних якостей розглядаються в контексті моральної вихованості, гуманістичних цінностей, моральної культури тощо. Фундаментальні ідеї морального розвитку особистості розглядалися Л. Виготським, Л. Кольбергом, Я. Корчаком, А. Макаренком, Ж. Піаже, Г. Песталоцці, Ж.-Ж. Руссо, В. Сухомлинським та ін. Важливий вклад у розробку теоретичних і прикладних проблем формування різних аспектів гуманної особистості, внесли праці Л. Артемової, І. Беха, Л. Божович, О. Кононко, В. Кузя, В. Лугового, Л. Масола, Т. Поніманської, О. Сухомлинської та інших.

У багатьох працях учених зазначається, що саме в дошкільному віці, засвоєння моральних норм і почуттів через твори мистецтва сприяє погашенню агресивних проявів дитини, формує співчуття до оточуючих, доброзичливість. Вплив мистецтва на дітей дослідниками розглядається з позиції освоєння дитиною художніх образів, згідно задуманого автором змісту.

Особливим видом мистецтва, заснованому на емоційності, є музика. Вона може надавати прямий і сильний емоційний вплив на людей, так як в ній відображені людські емоції, почуття, настрої, тобто те, що складає основу духовного світу людини. Музика емоційна за своєю сутністю, за своїм змістом. Завдяки цьому вона стає, за висловом Б.М. Теплова, «емоційним пізнанням» та дає ні з чим не порівнянні можливості для розвитку емоційної сфери людини, її чуттєвого фону. Саме це є важливим моментом для дошкільного віку, так як в дитинстві всі предмети і явища сприймаються, насамперед, через почуття. На думку Л.С. Виготського, генетичними формами регуляції поведінки в дитинстві довго залишаються емоції і почуття, яким у процесі розвитку належить роль регуляторів формування і становлення особистості як цілісного утворення [2]. Низка учених (такі як Б.М. Неменський, В.В. Медушевський та ін.) вважають, що сприйняття творів мистецтва можливе лише тоді,

коли воно накладається на досвід почуттів і включає процес співпереживання героєві художнього твору [3].

Згідно вищезазначеного нашою метою є: розкрити методи та прийоми виховання співчуття до однолітків у дошкільників через комплексні заняття мистецького спрямування.

Робота з формування співчуття у дошкільників має здійснюватися системно на комплексних музичних заняттях. Нами були визначені такі завдання:

- підготувати дітей до сприймання різних видів мистецтва, навчити виділяти головних героїв музичних творів, сприймати і розуміти їх почуття і емоції, співпереживати їм;

- розвивати в дітей уміння виявляти почуття героя музичного твору за допомогою інтонацій або жестів;

- навчити дітей самостійно виражати власні почуття та переживання, викликані різними подіями у мистецьких творах за допомогою інтонації, жестів, слова, пісні та малюнка;

- розвивати бажання надавати допомогу один одному при створенні образу героя в творах мистецтва та позитивно сприймати роботу однолітків.

Рішення поставлених завдань здійснювалося на комплексних заняттях, де використовувалися музика, образотворче мистецтво та література. У процесі дослідження були визначені найбільш ефективні методи виховання співчуття у дошкільників до своїх однолітків на заняттях. Серед них були: метод спонукання до співпереживання, емоційно-смісловий і метод конструктивного діалогу. Виділені методи доповнювалися різними прийомами - інтонаційною імпровізацією, пластичним інтонуванням і театралізацією. Визначені методи і прийоми використовувалися комплексно. Комплекс базувався на взаємозв'язку двох форм естетичної діяльності дитини: сприйнятті мистецтва і створенні художнього продукту.

Було встановлено, що конструктивний діалог з автором, героєм твору, а також з однолітком можливий за умови співпереживання героєві твору, автору або однолітку. Такий

діалог передбачає взаємну участь співрозмовників, коли дитина слухає не тільки себе, але і «іншого». А прийоми інтонаційної імпровізації, пластичного інтонування, театралізації героя сприяють розкриттю цих методів. Копіювання характера героя твору інтонаційно або пластично спонукає дошкільнят до співпереживання йому, на основі чого народжується бажання надати йому допомогу і підтримку. Перевтілюючись в героя твору або його автора, діти вчаться співпереживати не тільки персонажам твору, але і своїм одноліткам, які перевтілені в них [4].

Для стимулювання емоційного переживання у дошкільників були використані також ігрові методи. У грі найбільш яскраво виявляється дитяча активність і емоційність.

Ігри та вправи були спрямовані на формування у старших дошкільників доброзичливості в процесі розуміння і співпереживання дітьми почуттів і станів іншої людини, закладених у музиці, на співпереживання її героєві, а також на розвиток уміння виразити власні почуття голосом, мімікою або жестом. Крім того, музична гра (а також гра взагалі) об'єднує різних дітей, де особливо яскраво виявляються ставлення людини до оточення (Е. Оулер).

Для формування позитивного ставлення до іншої людини, на заняттях використовувалися твори образотворчого мистецтва і літературні твори (з моральними сюжетами). Діти оцінювали героїв образотворчого та літературного мистецтва: їх вчинки, ставлення до інших людей, ставлення автора твору до даного героя.

На комплексних заняттях діти отримували можливість виражати власні почуття не тільки в музиці за допомогою інтонаційної імпровізації, пластичного інтонування, але і в образотворчому мистецтві з допомогою малюнка та аплікації. Для створення образу героя твору мистецтва, а також для спонукання дітей до позитивної взаємодії один з одним, використовували колективні творчі панно, що сприяло їх дружній

взаємодії. При цьому кожна дитина вносила свою ідею в створення панно, що спонукало до вираження власних почуттів, порівняння своїх ідей з ідеями інших дітей, сприяло взаєморозумінню та згуртованості, формувало доброзичливі стосунки.

Експериментальна робота виявила успішність вибраних методів та прийомів в роботі з дітьми старшого дошкільного віку. Послідовне вирішення поставлених завдань на комплексних музичних заняттях позитивно вплинуло на підвищення рівня сформованості у дітей уміння співчувати іншим.

Список використаних джерел:

1. Ветлугина Н.А. Музыкальное воспитание в детском саду. — М.: Просвещение, 1981. — 240 с., нот. — (Б-ка воспитателя дет.сада).
2. Выготский Л.С. Воображение и творчество в детском возрасте. Психологич. очерк. - Изд. 2-е. - М.: Просвещение, 1967. — 93.с.
3. Неменский Б.М. Мудрость красоты: О проблеме эстетического воспитания: Кн. для учителя. - М.: Просвещение, 1981. - 192 с.
4. Овсянникова О. А. Формирование толерантных отношений дошкольников средствами искусства : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.07 / Оксана Александровна Овсянникова. — Екатеринбург, 2003. — 185 с.

Трофайла Н.,
кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри психології та педагогіки розвитку дитини
Уманський державний педагогічний університет
імені Павла Тичини, м. Умань

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНОЇ ОСВІТИ

Демократизація в сучасному суспільстві пов'язана з визнанням нових орієнтирів в освітньому процесі, й закладів вищої освіти зокрема. На зміну соціоцентричній парадигмі приходить гуманістична, яка передбачає формування особистості, розвиток її здібностей, обдарованості тощо.

Формування особистості є фундаментальною проблемою в педагогічній, соціальній та культурній сферах життя, оскільки всі перетворення, що відбуваються в суспільстві загалом та в освіті зокрема пов'язані з особистістю – дійовою особою та суб'єктом суспільного процесу. У нормативних документах, що регламентують освітню діяльність, як-от: Законах України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про дошкільну освіту», визначено основні принципи освіти в нашій державі, які передбачають орієнтацію на особистість.

Вирішення цих завдань неможливе без упровадження особистісно орієнтованого підходу, що має на меті суттєво змінити освітній процес, наповнити його високими морально-духовними переживаннями, утвердити взаємини справедливості та поваги, максимально розкрити потенційні можливості особистості, стимулювати її до розвитку, вільного і відповідального самовираження, реалізації «Я-концепції».

Таким чином, якість особистісно орієнтованої освіти залежить від повноти й системності визначення наукової категорії «особистість», розуміння її сутності та структури.

Проблема визначення чинників та шляхів розвитку особистості постає наріжним каменем філософського пізнання, вона була і залишається центральною темою наук про людину і суспільство (М. Горлач, В. Зеньківський, І. Зязюн, В. Кремень, Г. Нестеренко, Н. Скотна, С. Франк.

Зважаючи на довідкові джерела, термін «особистість» трактується таким чином:

1) людський індивід як суб'єкт суспільних відносин і свідомої діяльності; 2) стала система соціально значущих рис, що характеризують індивіда як члена того чи іншого суспільства або громади.

Пояснення феномену «особистість» знаходимо у працях філософів-гуманістів. Зокрема, повною мірою осягнути сутність цього поняття допомагають праці С. Франка. На думку мислителя, духовне зростання власної особистості – моральний обов'язок кожної людини.

За висновками В. Зеньківського, особистість не може бути абсолютизована.

Сучасні вітчизняні філософи М. Горлач та В. Кремень характеризують особистість як «суб'єкт суспільних відносин, носій свідомості і системи суспільно значущих якостей».

Зауважимо, що проблема особистості є однією із фундаментальних у психології, а отже, її розглядають крізь призму багатьох концепцій.

У наукових працях Б. Ананьева особистість розуміється як цілісність, що зумовлена соціальними факторами, суспільний індивід, об'єкт і суб'єкт історичного процесу. У структурі особистості, на переконання автора, взаємодіють соціальні, соціально-психологічні та психофізіологічні характеристики людини, а структура загалом формується за двома основними типами взаємозв'язків – субординаційним і координаційним, які забезпечують збереження цілісності особистості під час її взаємодії із соціальним і природним середовищем.

Цінною для нас є систематизація тлумачень дефініції «особистість» В. Рибалка, який, досліджуючи у вітчизняній науці теорії особистості, знаходить близько 40-а визначень даної дефініції. Важливо, що, незважаючи на їх різноаспектність, науковець трактує «особистість» у філософсько-психологічному (як об'єкт і суб'єкт соціального, культурного, історичного процесу і власного життя) та аксіомо-психологічному (як найвища цінність суспільства, джерело створення матеріальних і духовних, природних і суспільних цінностей тощо) аспектах. В. Рибалка вважає особистістю особу із соціально, культурно, індивідуально, антропологічно зумовленою системою, що визначається залученістю до оволодіння і створення суспільних, культурних, історичних, особистісних цінностей. Означена система, на переконання В. Рибалка, виявляється і формується в процесі свідомої прогресивної, продуктивної, культурної, предметної діяльності, міжособистісного спілкування та життєдіяльності.

У концепції розвитку особистості Г. Костюка знаходимо таке тлумачення даного терміна, що підкреслює важливість проблеми суперечностей особистості, їх ролі у її формуванні, а також шляхів їх подолання. Особистість, на думку вченого, – це діалектична єдність різноманітних та взаємопов'язаних між собою психічних процесів і властивостей; система, що сама себе не лише регулює, а й удосконалює. При цьому їй притаманні такі протилежні тенденції та процеси, як інтеріоризація та екстеріоризація, диференціація та інтеграція, прагнення не лише до спілкування, а й до усамітнення, відокремлення тощо.

Звертаючись до досліджень О. Запорожця, знаходимо визначення особистості як окремої людини, оскільки вона є членом суспільства, займає певне становище в суспільстві та бере певну участь у його житті.

На основі ґрунтовного узагальнення численних поглядів класиків вітчизняної та зарубіжної психології С. Максименко визначає особистість як «форму існування психіки людини, яка

являє собою цілісність, здатну до саморозвитку, самовизначення, свідомої предметної діяльності та саморегуляції, а також має свій унікальний і неповторний внутрішній світ».

У наукових працях С. Максименка основна увага акцентується на тому, що особистість – це складна система, яка саморозвивається, а отже, сама моделює й реалізує власну генезу. За висновками науковця, для того, щоб науково обґрунтувати цей процес, тобто дослідити суть особистості, необхідно знайти такі способи і форми вивчення, які б не лише не переривали й не зупиняли його штучно, а навпаки, співіснували з ним.

Отож, незважаючи на чисельність та багатоаспектність тлумачення поняття «особистість», учені пов'язують його розвиток та формування саме з освітою.

Особливо значущим це питання є для вищої освіти, оскільки важливо, щоб майбутній педагог, який працюватиме з дітьми дошкільного віку, був особистісно зорієнтований, саме тому неабиякої актуальності набуває питання підготовки майбутніх вихователів.

Таким чином, здійснивши аналіз наукових праць, присвячених дослідженню означеної проблеми, зазначимо, що саме особистісно орієнтована освіта допомагає розкрити потенціал кожної особистості, дає змогу торкнутися всіх граней її внутрішнього світу, спонукаючи до визнання цінності міжлюдських взаємин, формуючи гуманні уявлення й розуміння інших.

Сьогодні як ніколи актуальними є вчення В. Сухомлинського, який переконував, що моральне становлення особистості полягає в тому, щоб, морально удосконалюючись, людина у своїх взаєминах з іншими перемагала зло. Видатний учений пов'язує моральне становлення педагога не лише зі здатністю, вмінням «збуджувати, формувати духовне начало в дитячій душі, виробляти в неї почуття індивідуальної й колективної відповідальності, а й із власним щастям». На його

думку, «... немає і не може бути виховання в душі гуманізму без любові й поваги до вихованців. Отож, необхідно бачити перед собою не просто дитину, а людину».

Характеризуючи етичні вимоги до фахівця, С. Гончаренко надає пріоритету моральним вимірам науки. Автор вважає, що імперативами фахівця мають стати служіння істині, корисність діяльності для суспільства, чесне ставлення до наукових результатів.

На необхідності поставити моральний розвиток дітей та молоді на перший план наголошує О. Сухомлинська, підкреслюючи, що це – вимога часу і найперша суспільна потреба, а нинішня особливість така, що концептуальні ідеї мають поєднати європоцентричність, пов'язану з цивілізаційним вибором, із непереборним потягом українців до традиціоналістичних національно-культурних і почасти етнологічних засад.

Таким чином, становлення студента як високоморальної особистості передбачає високий рівень розвитку моральних якостей (шанобливості, чесності, відповідальності, толерантності, доброзичливості тощо), моральної культури (розуміння національних і загальнолюдських цінностей), гуманістичних поглядів і світогляду.

Досить цікавими щодо цього питання є думки В. Астахової, яка акцентує увагу на тому, що для особистості студента характерними є активний розвиток моральних та естетичних почуттів, свідомих мотивів поведінки, цілеспрямованості, рішучості й наполегливості, самостійності й ініціативності, вміння володіти собою, підвищення інтересу до моральних проблем (цілі та сенс життя, обов'язок і відповідальність, любов і дружба, доброзичливість і гуманність).

Отже, підготовка майбутніх фахівців дошкільного профілю в умовах особистісно орієнтованої освіти – завдання надзвичайно важливе, адже вважається головною передумовою не лише оволодіння майбутніми вихователями педагогічною майстерністю, а й особистісно-професійним самовдосконаленням.

Список використаних джерел:

1. Бех І. Д. Виховання особистості: підручник. К.: Либідь, 2008. 848 с.
2. Гавриш Н. Доброму всюди добре, або як допомогти дітям зростати доброзичливими. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2017. №8. С. 40–45.

*Янєва Л.,
викладач педагогіки вищої категорії,
викладач-методист,
ВНКЗ «Білгород-Дністровське
педагогічне училище»,
м. Білгород-Дністровський*

ТВОРЧЕ ВИКОРИСТАННЯ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ФОРМУВАННІ ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДОШКІЛЬНИКА

На сучасному етапі широкого впровадження цифрових технологій в усі сфери діяльності людини, формування цифрових навичок вважається необхідним.

У Стандартах дошкільної та початкової освіти взято курс на формування у дітей цифрової та інформаційно-комунікаційної компетентностей. Оскільки «дошкільна освіта є невід'ємним складником та першим рівнем у системі освіти, стартовою платформою особистісного розвитку дитини»[1, с. 3], вона

повинна відповідати усім сучасним вимогам, які ставляться до освіти.

Базовий компонент дошкільної освіти в Україні визначає, що є результатом сформованості цифрової компетентності старшого дошкільника:

- дитина виявляє інтерес до комп'ютерної та цифрової техніки
- мотивована на цінності доброчесної взаємодії в інтернет-просторі.
- бажає брати участь у дитячому медіасередовищі.
- має пізнавальну потребу в розмірковуванні під час комп'ютерних ігор (навчальні, розвивальні)[1, с. 43], то що.

Застосування комп'ютерів, мультимедіа та інформаційних технологій як дидактичних засобів використовується для індивідуалізації навчання та створення благополучного емоційного фону. Використання мультимедіа у навчанні збільшує швидкість передачі інформації дітям та підвищує рівень її засвоєння. Новизна комп'ютера й інтерактивного обладнання відображаються в розширенні та збагаченні змісту знань, умінь і навичок дитини, в інтенсифікації створення структурних комплексів інтелектуального та мотиваційно-емоційного характеру, у зміні динаміки процесу психічного розвитку [2, с.13].

Багато дітей до шести років мають вже певний досвід роботи з гаджетами. Це діти «покоління альфа», які з'явилися на світ, коли вже вийшов перший iPad і був запущений Instagram, Тік Ток... Тобто, якщо покоління зумери народилися ще на самому початку цифрової епохи, то альфи прийшли навіть не просто в цифровий світ, а у світ портативних девайсів, що забезпечують включеність у глобальну мережу та взаємодію з різноманітним контентом де завгодно в режимі 24/7, і саме це вирішально впливає на формування портрета даного покоління. Недарма їх називають «діджиталнародженими» Так, згідно з

дослідженням Університету Айови, вже до дворічного віку 90% альф має мінімальні навички використання планшета [3].

Досліджуючи дану проблему, студенти «Білгород-Дністровського педагогічного фахового коледжу» під час літньої педагогічної практики провели опитування батьків, з приводу використання дітьми гаджетів.

Отримали наступні результати: всі діти використовують гаджети для перегляду мультфільмів; до 65% дітей грають у ігри, в основному, розважальні чи аркадні (найбільше аркадні ігри поширені на ігрових приставках); 35% з них грають у розвивальні чи логічні ігри, такі як, funrace 3D, stack ball, Буковки, Читаю сам, kidecats. Також діти разом з батьками використовують гаджети для створення нових образів в програмі Snapchat, знімають свої сюжети по прикладу створення своїх блогів, висилають їх рідним та близьким.

З метою розширення цифрової компетентності дошкільників студентами-практикантами було застосовано використання різних програм, дитячих сайтів на різних видах занять у закладах дошкільної освіти.

Так, на занятті з розвитку мовлення «У світі казки чарівної. Ріпка» для створення сюрпризного моменту, повідомлення теми заняття, мотивації та настрою використовували програму «Snapchat» яку скачали на телефон у додатку « Google play» За допомогою цієї програми діти перетворювались на героїв казки та розігрували її по ролям.

На занятті з аплікації «Баранчик» за допомогою програми «Арт-студія» вчили основам малювання, а також діти вправлялись в малюванні в комп'ютерній програмі Paint – це для дітей було дуже незвичайно, сприяло розвитку координації рухів, що дуже важливо в підготовці дітей до школи.

Під час проведення дидактичних ігор було використано авторські ігри - презентації «Хто як кричить», «Хто живе дома, а хто живе в лісі», широко використовували електронні коректурні

таблиці «Дикі та свійські тварини», «Овочі та фрукти», «Кухонний та столовий посуд», «Види транспорту».

Для закріплення знань з математики, які влітку не проводяться, а включаються в ігрову діяльність, використовували навчальні комп'ютерні програми такі як: «Вчимось рахувати», «Плоскі фігури», «Об'ємні фігури» та інші. Вони виконані за допомогою флеш-анімації, із зручною системою управління та ігровим сюжетом. Такі ігри формували у дітей навички з математики, логічного читання та письма, розвивали мислення, увагу, уяву та ін.

Після цільової прогулянки до школи на закріплення знань дітей було проведено такі комп'ютерні ігри як: «Маленький шукач», «Хочу все знати». «Планета чисел для малюків».

В своїй роботі з дітьми студенти-практиканти широко використовували програму «Нумо: розвивальні ігри» Особливість її в тому, що там величезна кількість розвиваючих ігор, інформації для дошкільнят. Заходячи на програму, вибираємо вік дітей і одержуємо необхідний матеріал, який відповідає саме цій віковій категорії. А ще дуже важлива риса цієї програми - це те, що вона на нашій рідній, милозвучній українській мові.

Мережа інтернет пропонує багато дитячих сайтів і тут уже ми, дорослі, маємо вибирати, які найбільш вдалі, найбільш цікаві для дитячого сприйняття. На заняттях було використано такі, як «З любов'ю до дітей», «Соняшник», «Пізнайко».

А також сайти, які є в телеграмі «Умілі, творчі, креативні», «Виховання з любов'ю».

Під час роботи з комп'ютером пам'ятали про дотримання техніки безпеки: витримували відстань, освітлення приміщення, в обов'язковому порядку проводили гімнастику для очей

Використання комп'ютерних технологій на заняттях та в повсякденному житті спрямовує дітей на більшу активність, засвоєння знань в процесі ігор, дає дітям поняття про те, що у

телефоні, планшеті можна не тільки дивитись мультфільми, а й грати в цікаві комп'ютерні ігри, вирішувати різні завдання, здобувати інформацію, створювати свої презентації та відео.

В бесідах з батьками визначали плюси та мінуси використання гаджетів: давати дітям можливість грати у різні комп'ютерні ігри, розширювати їх знання про різні комп'ютерні програми, давати час на соціальні мережі, але обов'язково контролювати проміжок часу, протягом якого дитина може займатися в комп'ютері, щоб запобігти погіршенню зору, виникнення залежності від соціальних мереж, ігор тощо.

Таким чином, можна сказати, що завдяки залученню в освітній процес сучасних інформаційно-комунікаційних технологій можна створити сприятливі умови для формування цифрової компетентності дошкільника як важливої складової розвитку інноваційної особистості.

Список використаних джерел:

1. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні (Державний стандарт дошкільної освіти). Нова редакція. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/>
2. Рейпольська О. Комп'ютерна грамота для старших дошкільників. Вихователь-методист дошкільного закладу. 2021. № 9, С.13.
3. Соломаха А. В. Підготовка майбутніх педагогів до діджиталізації в ранньому навчанні іноземних мов. URL : <https://openedu.kubg.edu.ua/journal/index.php/openedu/article/view/357/375>

Наукове видання

**ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА
МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ДО
ПЕДАГОГІЧНОЇ ТВОРЧОСТІ В КОНТЕКСТІ ТЕНДЕНЦІЙ
РОЗВИТКУ ОСВІТИ**

Видається в авторській редакції

Підписано до друку 01.12.2022 р. Формат 60x84/16.

Папір офсетний. Ум. друк. арк. 6,74

Тираж 100 прим. Замовлення № 1297

Видавничо-поліграфічний центр «Візаві»

20300, м. Умань, вул. Тищика, 18/19

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи

ДК № 2521 від 08.06.2006.

тел. (04744) 4-64-88, 4-67-77, (067) 104-64-88

vizavi-print.jimdo.com

e-mail: vizavi008@gmail.com